

Circular 1/2021, de 8 d'abril, sobre els terminis de la investigació judicial de l'article 324 de la Llei d'enjudiciament criminal

1. Qüestions preliminars. 2. Els terminis de la investigació judicial de l'art. 324 LECr. 2.1 Nova regulació legal. 2.2 El dret a un procés sense dilacions indegudes i els terminis que regula l'art. 324 LECr. 2.3 Àmbit objectiu d'aplicació. 3. Pressupòsits per a la pròrroga de la investigació judicial. 4. Delimitació de les facultats de l'òrgan instructor i les parts en relació amb la pròrroga de la investigació judicial. 5. Càlcul dels terminis. 5.1. Determinació del *dies a quo*. 5.2 *Dies ad quem* de la investigació judicial. 6. Interrupció del càlcul. 7. Els efectes del transcurs dels terminis de la investigació judicial. 7.1 Pròrroga extemporània de la fase d'investigació judicial. 7.2 Règim jurídic de les diligències practicades extemporàniament. 7.2.1 Diligències acordades amb anterioritat a l'esgotament del termini. 7.2.2 Règim de les diligències acordades i practicades extemporàniament. 8. La declaració en qualitat d'investigat/ada després de l'expiració dels terminis de l'art. 324 LECr. 9. La petició de diligències complementàries després de la conclusió de la fase d'instrucció. 10. L'activitat extraprocessal del Ministeri Fiscal davant de procediments sobreseguts provisionalment. 11. Activitat extraprocessal i terminis processals de la investigació judicial. 12. Règim transitori aplicable a les causes incoades amb anterioritat a l'entrada en vigor de la reforma. 13. Clàusula derogatòria. 14. Conclusions.

1. Qüestions preliminars

Transcorreguts cinc anys des de la instauració d'un sistema de terminis d'instrucció en virtut de la Llei 41/2015, de 5 d'octubre, de modificació de la Llei d'enjudiciament criminal per a l'agilitació de la justícia penal i l'enfortiment de les garanties processals, es pot concloure que el balanç d'aquesta mesura legislativa ha resultat obertament insatisfactori. D'aquesta afirmació donen fe els diversos intents de derogació i/o reforma promoguts per bona part de l'arc parlamentari, així com les apreciacions i crítiques provinents de la doctrina acadèmica més qualificada, associacions professionals de fiscals i jutges i la mateixa Fiscalia General de l'Estat^{1 2}.

La pràctica forense, el transcurs del temps i les dades estadístiques van confirmar allò que una mera lectura de l'art. 324 LECr –en el redactat que ofereix la Llei 41/2015, de 5 d'octubre– permetia inferir des d'un primer moment, és a dir, que la implantació d'un sistema de terminis en els termes que preveia el legislador de 2015 dificultava les possibilitats d'investigació criminal i que, lluny de proporcionar una celeritat més gran a la justícia penal, incrementava la càrrega burocràtica

¹ Memòria 2016: https://www.fiscal.es/memorias/memoria2016/FISCALIA_SITE/index.html

² Memòria 2019: https://www.fiscal.es/memorias/memoria2019/FISCALIA_SITE/index.html

d'una Fiscalia infradotada, al mateix temps que transmetia, en paraules de la Memòria de la FGE de 2019 (exercici 2018), «una aparença d'impunitat en certs assumptes que ha contribuït a una minva de la imatge institucional del Ministeri Fiscal» i de tot el servei públic de la justícia.

L'aplicació per part dels nostres tribunals del nou sistema de terminis va evidenciar que les dilacions del procediment penal que el legislador pretenia delimitar amb la reforma obeïen principalment, no tan sols a una escassetat secular de mitjans materials i humans en l'Administració de justícia, sinó també a una legislació processal dissonant amb els models de dret comparat de l'entorn cultural més proper i que s'ha revelat escassament eficaç i eficient per combatre la criminalitat, en particular, les modalitats delictives més noves i complexes.

Sembla que sigui just subratllar aquí que el compliment efectiu del sistema de terminis instaurat el 2015 va ser possible gràcies a l'esforç extraordinari i exemplar que els i les fiscals van dur a terme, ja que en ells va reposar en bona part el control de les causes en tramitació, sense desmerèixer en cap cas la feina duta a terme per altres operadors jurídics.

El legislador de 2020 ha optat per un nou redactat de la norma, introduït en virtut de la Llei 2/2020, de 27 de juliol, per la qual es modifica l'article 324 de la Llei d'enjudiciament criminal. En el preàmbul reconeix que «ha quedat palès que establir sense més ni més un límit màxim a la durada de la instrucció ha estat pernicios per tal com pot conduir a la impunitat de la persecució de delictes complexos», però alhora considera que «cal articular un sistema que faci compatible l'eficàcia del procés penal amb els drets fonamentals de presumpció d'innocència, dret de defensa i a un procés amb totes les garanties que se substanciï en un termini raonable».

És, per tant, obligat actualitzar els criteris que han de regir l'actuació dels i les fiscals segons el nou sistema de terminis que introdueix la Llei 2/2020, de 27 de juliol, per la qual es modifica l'article 324 de la Llei d'enjudiciament criminal.

2. Els terminis de la investigació judicial de l'art. 324 LECr

2.1 Nova regulació legal

El redactat que ofereix la Llei 2/2020, de 27 de juliol, a l'art. 324 LECr ha simplificat notablement el sistema de terminis de la fase d'investigació judicial, en establir un únic termini de dotze mesos per a la instrucció de les causes penals, prorrogable per períodes successius i il·limitats de fins a sis mesos de durada, sense cap altre límit que el necessari per aconseguir la consecució dels fins que atribueix l'article 299 LECr a la fase sumarial.

El legislador de 2020 ha donat a l'art. 324 LECr el caràcter següent:

1. La investigació judicial s'ha de dur a terme en un termini màxim de dotze mesos des de la incoació de la causa.

Si, amb anterioritat a la finalització del termini, es constata que no és possible finalitzar la investigació, el jutge, d'ofici o a instància de part, escoltades les parts, pot acordar pròrroques successives per períodes iguals o inferiors a sis mesos.

Les pròrroques s'han d'adoptar mitjançant una interlocutòria on s'exposin raonadament les causes que han impedit finalitzar la investigació en termini, així com les diligències concretes que és necessari practicar i la seva rellevància per a la investigació. Si s'escau, la denegació de la pròrroga també s'ha d'acordar mitjançant una resolució motivada.

2. Les diligències d'investigació acordades amb anterioritat al transcurs del termini o de les seves pròrroques són vàlides, encara que es rebin després de l'expiració d'aquest termini.

3. Si, abans que finalitzi el termini o alguna de les seves pròrroques, l'instructor no ha dictat la resolució a què fa referència l'apartat 1, o bé aquesta és revocada per via de recurs, no són vàlides les diligències acordades a partir de la data esmentada.

4. El jutge ha de concloure la instrucció quan entengui que ha acomplert la seva finalitat. Transcorregut el termini màxim o les seves pròrroques, l'instructor ha de dictar la interlocutòria de conclusió del sumari o, en el procediment abreujat, la resolució que escaigui.

La reforma no s'ha limitat a introduir una mera ampliació del termini ordinari de la fase d'investigació judicial, sinó que ha suposat una modificació profunda del sistema, les novetats principals de la qual són les següents:

- i) La supressió de la delimitació conceptual entre causes senzilles i complexes.
- ii) La substitució d'un límit temporal màxim per a la fase d'instrucció per la configuració d'un control periòdic sobre la concurrència dels pressupòsits materials per a la prossecució de la investigació judicial.
- iii) La possibilitat que el/la jutge/essa pugui declarar d'ofici la pròrroga de la seva investigació.
- iv) La facultat d'acordar pròrroques successives de la investigació judicial per un període màxim de sis mesos cada una d'elles.
- v) La previsió que totes les parts, no sols el Ministeri Fiscal, puguin instar la pròrroga de la investigació judicial.
- vi) La supressió de supòsits d'interrupció dels terminis d'instrucció.
- vii) L'omissió de referència o cap limitació sobre la possibilitat de practicar diligències complementàries.
- viii) L'eliminació d'un règim específic d'impugnació de les resolucions per les quals es declari o denegui la pròrroga de la investigació.

2.2 El dret a un procés sense dilacions indegudes i els terminis que regula l'art. 324 LECr

El legislador no ha ofert una definició normativa del dret a un procés sense dilacions indegudes que en permeti delimitar amb una precisió mínima el contingut. És per això que, sens perjudici de la seva configuració com un dret fonamental i com a garantia processal a través del qual tutelar la durada de les actuacions processals, la referència a un procés sense dilacions indegudes apareix, abans de tot, com un concepte jurídic indeterminat. En aquest sentit, resulta il·lustrativa la STC 103/2016, de 6 de juny (FJ 5è), quan afirma:

(...) aquest dret és una expressió constitucional que inclou un concepte jurídic indeterminat que, per la seva imprecisió, exigeix examinar cada supòsit concret davant d'aquells criteris que permetin verificar si ha existit una dilació efectiva i, si s'escau, si aquesta es pot considerar justificada, perquè no tota infracció dels terminis processals o tota durada temporal excessiva de les actuacions judicials suposa una vulneració del dret fonamental que estem comentant (per totes, STC 54/2014, de 10 d'abril, FJ 4), sense que, d'altra banda, el dret fonamental esmentat es pugui identificar amb un dret al compliment rigorós dels terminis processals, que es configura a partir de la dimensió temporal de tot procés i la seva raonabilitat (STC 142/2020, de 21 de desembre, FJ3).

Per tot això, els nostres tribunals, en fer-se seva la doctrina del TEDH en relació amb l'art. 6.1 CEDH, han convingut en la necessitat que l'enjudiciament sobre la possible vulneració del dret a un procés sense dilacions indegudes es faci d'acord amb determinats paràmetres: la complexitat del procés, l'actitud processal de l'investigat, la diligència de l'òrgan judicial i la durada normal o ordinària d'altres litigis similars. És particularment interessant en aquest sentit la STS 29/2021, de 20 de gener (FJ 1r), quan disposa:

(...) el dret fonamental a un procés sense dilacions indegudes, que no és identificable amb el dret processal al compliment dels terminis que estableixen les lleis, imposa als òrgans jurisdiccionals l'obligació de resoldre les qüestions que se'ls sotmetin, i també executar les decisions, en un temps raonable. Es tracta, per tant, d'un concepte indeterminat que requereix perquè es concreti l'examen de les actuacions processals, per tal de comprovar en cada cas si ha existit efectivament un retard en la tramitació de la causa que no aparegui suficientment justificat per la seva complexitat o per altres raons, i que sigui imputable a l'òrgan jurisdiccional i no precisament a qui reclama. En particular, s'ha de valorar la complexitat de la causa, el comportament de l'interessat i l'actuació de les autoritats competents (STEDH de 28 d'octubre de 2003, Cas González Doria Durán de Quiroga c. Espanya i STEDH de 28 d'octubre de 2003, Cas López Solé y Martín de Vargas c. Espanya, i les que s'hi citen).

Es pot concloure, per tant, que el dret a un procés sense dilacions indegudes que proclama l'art. 24.2 CE –així com el dret a un procés en un termini raonable que consagra l'art. 6 CEDH– s'identifica en realitat amb el dret que assisteix les parts que l'òrgan judicial aconsegueixi la tramitació del procediment de manera diligent i àgil, i que s'eviti en tot moment que es practiquin actuacions inútils. És per això que, tal com assenyalen les STEDH de 2 de febrer de 2006 (rec. núm. 41211/1998) i de 20 de maig de 2014 (rec. núm. 73593/2019), «la raonabilitat de la durada del procediment ha d'avaluar-se d'acord amb les circumstàncies del cas i tenint en compte els criteris que estableix la jurisprudència del Tribunal, en particular la complexitat del cas, la conducta del sol·licitant i de les autoritats competents».

Per consegüent, no resulta possible delimitar el contingut del dret en un procés sense dilacions indegudes d'acord amb criteris absoluts, i cal defugir apriorismes que en vinculin la possible vulneració amb la infracció de terminis processals predeterminats segons criteris abstractes que impedeixin singularitzar les circumstàncies concurrents concretes en la tramitació de cada procediment.

Raons d'ordre formal i naturalesa constitucional impedeixen afirmar que l'art. 324 LECr desenvolupi el dret fonamental a un procés sense dilacions indegudes, ja que cal recordar que el sistema de terminis va ser instaurat d'acord amb la reforma operada per la Llei 41/2015, de 5 d'octubre, el redactat de la qual va modificar ulteriorment la Llei 2/2020, de 27 de juliol; en ambdós casos lleis ordinàries i, per consegüent, inidònies –en principi– per desenvolupar cap dret fonamental en relació amb el que preceptua l'art. 81.1 CE. Si considerem que l'art. 324 LECr comporta una afectació directa al nucli del dret fonamental a un procés sense dilacions indegudes, no n'hauria estat possible la introducció per mitjà d'una llei ordinària d'acord amb l'art. 53 CE. En aquest sentit, la STC 53/2002, de 27 de febrer (FJ 12è), disposa:

Precisant encara més aquesta doctrina, en la STC 292/2000, de 30 de novembre, FJ 11, analitzem amb deteniment quan la imposició de límits a un dret fonamental cau en la reserva de llei orgànica (art. 81.1 CE) i quan es pot considerar una regulació de l'exercici del dret (art. 53.1 CE) no reservat a aquella formal legal. Vam dir, llavors, que els límits legals o bé poden ser restriccions directes del mateix dret fonamental, o bé poden ser restriccions al mode, temps o lloc d'exercici del dret fonamental. En el primer cas, regular aquests límits és una forma de desenvolupament del dret fonamental; en el segon, els límits que es fixen ho són a la forma concreta en la qual cal exercir el conjunt de facultats que compon el contingut del dret fonamental en qüestió i constitueix una manera de regular-ne l'exercici, la qual cosa pot fer el legislador ordinari d'acord amb el que disposa l'art. 53.1 CE.

La jurisprudència emanada del Tribunal Constitucional i del Tribunal Europeu dels Drets Humans diferencia entre *procés sense dilacions* i *procés sense dilacions indegudes*, així com entre *procés en termini* i *procés en termini raonable*. La fixació d'un termini màxim per a la investigació judicial no contribueix necessàriament a determinar quan una dilació ha de ser considerada indeguda o un termini qualificat d'irraonable.

Certament, el legislador es troba facultat per fixar terminis màxims per a l'exercici de les actuacions processals. No obstant això, aquest fet no permet entendre que les actuacions desenvolupades en termini es mostrin respectuoses amb el dret al procés sense dilacions indegudes. Un exemple clar d'això que s'afirma resulta de la circumstància que, en el cas de derogar-se el sistema de terminis de l'art. 324 LECr, no afectaria en res la qualificació de degudes o indegudes les dilacions que

es poguessin produir durant la fase d'investigació judicial. D'això s'infereix que l'art. 324 LECr apareix com un criteri orientatiu, ja que l'apreciació d'una dilació com a indeguda no resulta del mer transcurs dels terminis processals, sinó de les raons que són subjacents a la durada mateixa del procediment, i més concretament, a la manca de diligència en la seva tramitació. En aquest sentit, és oportú citar la ITS 151/2020, de 30 de gener (FJ 2n), quan disposa:

(...) la resposta donada és conforme amb la jurisprudència d'aquesta Sala, que en relació amb el nou article 324 LECr ha declarat en la STS 455/2017, de 21 de juny –amb cita en la STS 400/2017, d'1 de juny– que aquest pot servir de pauta interpretativa a l'hora de determinar quan una dilació del procediment és extraordinària, però això és sempre relatiu tenint en compte els factors diversos que hi convergeixen, cosa que exigeix una anàlisi acurada dels diferents casos. A més, la dilació ha de ser indeguda, amb independència del temps transcorregut entre un i altre tràmit i les circumstàncies de cada un d'aquells. Per això la mera relació dels períodes de paralització no és suficient si no s'explica el perquè de cada un d'ells.

La irregularitat concretada en ometre una resolució per ampliar el termini d'instrucció no aboca a l'atenuant de l'art. 21.6a CP. Si el termini global de durada del procés no sobrepassa el que és raonable, no es pot parlar de cap manera de dilacions indegudes en el sentit que exigeix l'art. 21.6a CP (STS 368/2028, de 18 de juliol).

La recent STS 66/2021, de 28 de gener (FJ 2n), té un interès especial en aquesta qüestió quan assenyala:

Tal com aquest tribunal ha mantingut de forma reiterada, el simple incompliment dels terminis processals no justifica la solució atenuatòria propugnada [circumstància atenuant de dilacions indegudes] –v. STS 703/2018, de 14 de gener; 705/2020, de 17 de desembre–.

El transcurs del temps en el procés penal per incompliments de terminis processals pot comportar conseqüències diferents que, pel que fa al context en el qual es produeix la disfunció temporal, no passen de forma necessària per l'atenuació de la responsabilitat (...).

Transcurs del temps que, també, no cal dir, pot fonamentar l'atenuació de la responsabilitat penal declarada. Però per a això cal identificar, en primer lloc, el caràcter indegut i extraordinari del temps transcorregut i, en segon lloc, una taxa significativa

d'afflicció per a la persona afectada que superi la que es pot esperar del mateix desenvolupament de tot procés en el qual hi ha en joc la llibertat personal.

És precisament aquest plus afflictu pel transcurs excessiu del temps, en comportar una mena de pena natural, allò que en justifica la compensació per mitjà de l'atenuació específica.

Una resposta judicial tardana pot arribar a frustrar les expectatives i pretensions legítimes de qui com a ofès o perjudicat pel delictes reclami l'auxili de l'Administració de justícia, i es converteixi, al seu torn, en una mena de retribució anticipada per al subjecte sotmès a investigació, fruit del caràcter afflictu inherent a la pròpia condició de subjecte passiu del procediment. És per això que s'ha postulat l'oportunitat de limitar els terminis de la fase d'instrucció per tal d'eludir el risc de sotmetre *sine die* la persona investigada a un procés penal, fixant a aquest efecte terminis que en abstracte es considerin òptims per desenvolupar la investigació criminal en un temps raonable i sens perjudici de la possibilitat d'admetre excepcions davant de supòsits de complexitat particular que en justifiquin l'ampliació de la durada.

No obstant això, l'art. 324 LECr no estableix un sistema idoni per conjurar plenament les penalitats associades a la condició processal de la persona investigada, atès que en el nostre sistema les conseqüències associades a aquella condició poden resultar prèvies a l'atribució d'aquesta per part de l'òrgan judicial.

En aquesta situació, al marge de la investigació que la Policia Judicial pugui dur a terme amb anterioritat a la incoació del procés penal, el nostre sistema processal atribueix al Ministeri Fiscal la facultat d'atribuir diligències d'investigació de naturalesa preprocessal (art. 5 EOMF i 773 LECr) en el curs de les quals pot atribuir l'estatus d'investigat/ada a qualsevol persona, cosa que sens dubte pot tenir transcendència en el pla personal i l'ordre social per al subjecte sotmès a investigació. Diligències d'investigació que, d'acord amb el que disposa l'art. 5 EOMF, poden desenvolupar-se durant terminis de sis mesos –dotze mesos en el supòsit dels delictes que preveu l'art. 19.4 EOMF–, susceptibles de pròrrogues successives i il·limitades per un període idèntic.

El fet que l'art. 324 LECr no tingui en compte els lapsus temporals durant els quals la persona investigada es troba sotmesa a la investigació de la Fiscalia o la Policia

Judicial revela la naturalesa autèntica d'aquells terminis. Si aquests es trobessin íntimament connectats amb el dret fonamental a un procés sense dilacions indegudes, el seu còmput hauria d'integrar necessàriament tots els períodes d'investigació durant els quals el subjecte passiu d'aquesta s'hauria trobat sotmès als inconvenients associats a aquesta condició, ja que el contrari es podria considerar un mer frau d'etiquetes. Lluny d'això, els art. 5 EOMF i 324 LECr configuren un sistema de terminis per a la investigació penal que no afecta de forma directa el contingut del dret a un procés sense dilacions indegudes.

Per consegüent, la manera en què l'art. 324 LECr articula el còmput dels terminis de la fase d'investigació judicial revela que ens troben davant d'uns terminis processals la finalitat dels quals és ordenar el curs del procediment, sense connexió directa amb els art. 24.2 CE i 6.1 CEDH.

L'art. 324.1 LECr vigent assenyala que «[l]a investigació judicial s'ha de dur a terme en un termini màxim de dotze mesos des de la incoació de la causa». Es pot afirmar, per tant, que l'inici del termini ha de tenir lloc des del moment de la incoació del procediment judicial, i queden excloses del còmput totes aquelles diligències que la Policia Judicial o el Ministeri Fiscal hagin dut a terme amb anterioritat a aquell moment.

D'altra banda, el còmput del sistema de terminis de la investigació judicial s'inicia i es du a terme al marge de l'atribució de la condició d'investigat/ada, en la mesura que neix des del moment en què s'incoa el procediment penal, encara que no existeixin elements que permetin atribuir la comissió del fet a cap persona.

És per això que és difícil connectar el contingut de l'art. 324 LECr amb el dret fonamental a un procés sense dilacions indegudes o amb el dret a un procés equitatiu en termini raonable, perquè, pel que fa al subjecte passiu del procediment, sembla evident que ens trobem davant de drets el naixement dels quals cal vincular a l'atribució efectiva de la condició d'investigat al seu titular. Així, la STS 559/2020, de 29 d'octubre (FJ 3r), disposa:

(...) també és cert que pel que fa a l'inici del còmput del temps de les possibles dilacions, no s'ha de tenir en compte la data dels fets (...). Així, la jurisprudència, per exemple STS 841/2015, de 30 desembre, ha declarat que el dret es refereix al procés sense dilacions, no a un dret hipotètic i exòtic de l'autor d'un delicte a un descobriment ràpid tant de la

infracció penal com de la seva implicació en ella (STS 250/2014, de 14 de març). Des de la comissió del fet fins a la incoació del procés penal no hi ha afectació de cap dret fonamental. El còmput comença quan s'adquireix la condició d'imputat. Només en aquest moment es produeix el patiment que suposa estar sotmès a un procés (possibles mesures cautelars, obligació apud acta, inquietud derivada de la incertesa del seguiment del procés...) i que enllaça amb la idea de pena natural, latent en la construcció dogmàtica de l'atenuant de dilacions indegudes.

En un sentit idèntic, veg. ITS 740/2020, de 22 d'octubre; o les STS 528/2020, de 21 d'octubre; 457/2020, de 17 de setembre; 366/2020, de 2 de juliol; 273/2020, de 3 de juny.

En termes similars es pronuncia la STEDH de 25 de novembre de 2020, quan afirma que:

(...) el termini a tenir en consideració per determinar la durada del procés penal comença en el dia que "s'imputa" una persona en el sentit autònom i substantiu que es confereix a aquest terme. Acaba en el dia que finalment se'n determina la responsabilitat o finalitza el procés (veg. STEDH Assumpte Gil Leal Pereira c. Portugal, de 31 d'octubre de 2002; Assumpte Eckle c. Alemanya, de 15 de juliol de 1982; Assumpte UHL c. Alemanya, de 10 de febrer de 2005).

En un altre ordre de coses, el paràgraf segon actual de l'art. 324.1 LECr confirma que els terminis no operen a manera de límit absolut de la investigació criminal, ja que, segons disposa el precepte, «[s]i, amb anterioritat a la finalització del termini, es constata que no serà possible finalitzar la investigació, el jutge, d'ofici o a instància de part, escoltades les parts, pot disposar pròrrogues successives per períodes igual o inferiors a sis mesos».

Aquesta circumstància permet inferir que l'art. 324 LECr es limita a imposar a l'òrgan judicial l'obligació de revisar periòdicament el curs de les actuacions, per tal de constatar l'estat d'execució de les diligències la pràctica de les quals va ser prèviament acordada, el seu resultat, així com la necessitat de practicar-ne altres de noves o, si s'escau, posar fi a la fase d'instrucció i sobreseure les actuacions o avançar a la fase intermèdia del procediment. Aquesta previsió és idònia a fi de garantir un seguiment i un control mínims dels procediments judicials en curs, amb la qual cosa s'eviten paralitzacions possibles durant períodes de temps llargs; això redunda en una tramitació més àgil i diligent d'aquests.

No obstant això, el fet que el precepte implementi una previsió apta per agilitar el curs dels procediments penals no permet connectar-ne el contingut sense més amb els art. 24.2 CE i 6.1 CEDH. L'art. 324 LECr actual no estableix un límit màxim de durada, ni de forma absoluta, ni en funció que la instrucció es consideri simple o complexa. Per consegüent, no és possible vincular els terminis –més que d'una manera remota– amb el temps raonable per a la tramitació del procediment.

No tota infracció de les normes processals suposa la vulneració del dret a un procés amb totes les garanties, ja que en última instància això conduiria inexorablement a la constitucionalització dels mers formalismes (v. STS 407/2020, de 20 de juliol; 173/2018, d'11 d'abril; 255/2017, de 6 d'abril).

En definitiva, el caràcter raonable de la durada d'un procediment no depèn de la mera pròrroga d'un termini processal, sinó que ve delimitat per la diligència i celeritat amb què s'hagi desenvolupat l'activitat instructora.

2.3 Àmbit objectiu d'aplicació

El nou art. 324 LECr ha suprimit la previsió que contenia el redactat anterior sobre el fet que els terminis s'hagin de computar des de la data d'incoació del sumari o de les diligències prèvies, i es limita ara a connectar l'inici del còmput amb la referència més genèrica a la «incoació de la causa».

Malgrat això, l'àmbit d'aplicació de l'art. 324 LECr vigent ha de continuar circumscribint-se exclusivament als procediments que s'han tramitat com a procediment ordinari i com a diligències prèvies, per raons anàlogues a les que ja indica la Circular de la FGE núm. 5/2025, *sobre els terminis màxims de la fase d'instrucció*, que s'assumeixen íntegrament. Per consegüent, queden exclosos de l'àmbit objectiu d'aplicació del precepte els procediments davant del Tribunal del Jurat, per a l'enjudiciament ràpid de determinats delictes, per acceptació de decret i per al judici sobre delictes lleus.

La conclusió anterior s'infereix de la previsió que conté l'apartat 4t de l'art. 324 LECr, quan disposa que «[t]ranscorregut el termini màxim o les seves pròrroques, l'instructor ha de dictar la interlocutòria de conclusió del sumari o, en el procediment abreujat, la resolució que escaigui». D'aquesta manera, el legislador

limita l'aplicació dels terminis de la fase d'investigació judicial a les modalitats procedimentals a què fa referència expressa el precepte.

3. Pressupòsits per a la pròrroga de la investigació judicial

L'art. 324 LECr derogat preveia la possibilitat que el termini ordinari de la fase d'investigació judicial –sis mesos de durada– es pogués ampliar en aquells casos en què la instrucció es declarés complexa *ab initio* o de forma sobrevinguda perquè hi concorria alguna o diverses de les circumstàncies a què fa referència el seu apartat segon.

A més, el precepte feia referència a la possibilitat de prorrogar la durada de la instrucció quan, en concórrer-hi «circumstàncies sobrevingudes a la investigació, aquesta no es pugui completar de forma raonable en termini». Aquesta previsió va generar una inseguretat jurídica notable, fruit de la indefinició sobre el que s'havia d'entendre per «circumstàncies sobrevingudes a la investigació».

La major part de les resolucions de les audiències provincials van precisar que aquelles causes o circumstàncies sobrevingudes s'havien de limitar a les que se suscitésin *ad intra* durant el curs de la investigació, i que en quedessin excloses les que provenien d'un dèficit estructural d'organització de l'Administració de justícia, així com aquelles altres que resultessin imputables a la mera passivitat o falta de diligència de l'òrgan judicial (veg. IAP Madrid 889/2019, de 6 de novembre; IAP Tarragona 822/2019, de 29 d'octubre; IAP Barcelona 303/2019, de 2 de maig; IAP Pontevedra 211/2019, de 3 d'abril; IAP Las Palmas de Gran Canaria, 261/2018, de 2 de maig; IAP Lleida 615/2017, de 13 de desembre).

En el nou redactat que ofereix l'art. 234 LECr, l'únic pressupòsit que s'exigeix que es doni –a fi i efecte de prorrogar la durada de la instrucció– consisteix en el fet que el/la jutge/essa constati motivadament la impossibilitat de finalitzar-la com a conseqüència de la necessitat de practicar diligències rellevants per al curs de la investigació.

Per consegüent, la pròrroga de la investigació judicial resulta judicialment admissible sempre que hi concorrin els pressupòsits materials esmentats anteriorment, amb independència de les raons que hagin impedit la pràctica d'aquelles diligències que es considerin necessàries per aconseguir la consecució

dels fins que descriu l'art. 299 LECr, i que aquesta impossibilitat sigui imputable a l'òrgan judicial o a l'aparició de circumstàncies sobrevingudes durant el curs de la investigació.

Si la *voluntas legislatoris* hagués estat impedir la prossecució d'aquelles investigacions en què l'activitat processal desplegada hagués estat poc diligent, s'hauria fet constar per mitjà del redactat d'una clàusula que ho preveïés així. Una bona mostra d'això és el fet que no hagin prosperat aquelles esmenes introduïdes durant la tramitació de la Proposició de Llei núm. 122/000024 (BOGC de 29 d'abril de 2020), de derogació del termini màxim previst per a la instrucció en la Llei d'enjudiciament criminal, en les quals es proposava que «cal posar fi a la instrucció quan transcorri un termini de sis mesos sense que es dugui a terme cap diligència d'investigació».

En definitiva, la finalitat del precepte no és altra que imposar a l'òrgan judicial l'obligació de controlar periòdicament el curs de la investigació a fi i efecte de verificar l'estat de les diligències acordades, així com valorar la necessitat de practicar-ne altres de noves o, si escau, concloure la instrucció, decretant-ne ja sigui el sobreseïment, la conclusió del sumari o l'obertura de la fase intermèdia del procediment abreujat.

El legislador dissenya així un sistema que permet harmonitzar el dret a una tramitació més àgil dels procediments penals i el dret a la tutela judicial efectiva, per a la qual cosa instaura mecanismes que garanteixin el control i l'actualització periòdics de l'estat dels procediments, sense que el dret de les parts a obtenir la tutela de les seves pretensions legítimes minvi per la concurrència de circumstàncies sobrevingudes, pressupòsits de naturalesa exclusivament formal o per la manca de diligència o celeritat en l'actuació processal, en la majoria dels casos motivada per causes d'ordre estructural.

D'altra banda, la resolució per la qual l'òrgan judicial decreti la pròrroga de la investigació ha de revestir –ex art. 324.1.III LECr– la forma d'interlocutòria, en la qual el/la jutge/essa ha d'exposar les raons que han impedit concloure la investigació duta a terme fins llavors, així com indicar les diligències concretes que encara cal practicar, amb expressió dels motius pels quals aquestes es consideren rellevants per concloure la fase d'instrucció.

El deure de motivació de la resolució esmentada pren ara una rellevància particular d'acord amb el nou disseny processal que ofereix l'art. 324 LECr. Per consegüent, els i les fiscals han de vetllar perquè la resolució judicial que decreta la pròrroga de la durada de la investigació expressi les raons que n'aconsellen la continuació, així com les diligències concretes que queden per practicar, amb expressió dels motius pels quals aquestes es consideren rellevants per concloure la fase d'instrucció.

4. Delimitació de les facultats de l'òrgan instructor i les parts en relació amb la pròrroga de la investigació judicial

D'acord amb el redactat de l'art. 324 LECr que ofereix la Llei 41/2015, de 5 d'octubre, la jurisprudència va interpretar majoritàriament que l'ampliació de la durada de la fase d'instrucció necessitava la sol·licitud prèvia del Ministeri Fiscal, amb l'excepció de l'anomenat termini màxim que preveu el seu apartat 4t, en el qual el legislador va admetre de manera expressa que la sol·licitud la pogués fer qualsevulla de les parts personades en el procediment (veg. STS 470/2017, de 22 de juny; 214/2028, de 8 de maig; ITS 504/2029, de 2 d'abril, i 164/2020, de 23 de gener).

L'art. 324 LECr derogat va prendre com a font d'inspiració el projecte frustrat de Codi processal penal de 2013, una de les novetats principals del qual era atribuir al Ministeri Fiscal la direcció de la investigació criminal. Bona part dels problemes tècnics i pràctics associats a la configuració del sistema de terminis que va instaurar la Llei 41/2015, de 5 d'octubre, troben la seva gènesi en el fet que traslladi a la nostra llei rituària un model processal concebut entorn de la figura del fiscal investigador. No obstant això, la reforma operada per la Llei 41/2015 no va alterar la configuració de la fase investigadora del procediment la direcció de la qual va continuar corresponent a l'òrgan judicial, amb la qual cosa es va crear una paradoxa processal en vincular la possibilitat d'ampliar el termini de les investigacions judicials a la petició prèvia del Ministeri Fiscal.

El redactat actual del paràgraf segon de l'art. 324.1 LECr ha posat fi a aquesta incoherència en el sentit d'atribuir al jutge la facultat d'ampliar d'ofici la durada de la seva investigació. El legislador de 2020 ha adoptat una opció més coherent i respectuosa amb el disseny processal actual que consisteix a atribuir la facultat de decidir sobre el curs de la investigació a qui la dirigeix i a qui, per aquesta

mateixa raó, li està encomanada la consecució de les finalitats que descriu l'art. 299 LECr. Tot això sens perjudici, evidentment, de l'auxili que amb aquesta finalitat pugui i hagi de prestar el Ministeri Fiscal d'acord amb les altes funcions i responsabilitats que li atribueix l'ordenament jurídic.

Per consegüent, els terminis que regula el nou art. 324 LECr han de ser considerats terminis judicials, ja que la seva ampliació, a diferència de la regulació anterior, no apareix condicionada a la petició prèvia de part.

Com a novetat, el paràgraf segon de l'art. 324.1 LECr ha introduït la possibilitat que totes les parts del procés penal –actives i passives– puguin promoure per igual davant l'òrgan judicial la pròrroga de la investigació. Aquesta previsió legal es considera més respectuosa amb els drets a la tutela judicial efectiva, a utilitzar tots els mitjans de prova i a un procés amb totes les garanties, i és, per tant, incontrovertida la legitimació del Ministeri Fiscal per invocar i promoure la defensa d'aquests drets (veg. STC 17/2006, de 30 de gener; STS 141/2015, de 3 de març; 508/2015, de 27 de juliol; 841/2016, de 8 de novembre; 288/2018, de 14 de juny; 352/2019, de 10 de juliol; 271/2020, de 2 de juny).

La reforma ha operat una transformació profunda del rol assignat al Ministeri Fiscal en relació amb el control dels terminis processals de l'art. 324 LECr. Si d'acord amb el redactat de la Llei 41/2015 el Ministeri Fiscal s'erigia en figura principal d'aquest control, el protagonisme ha estat traslladat ara a l'òrgan judicial encarregat de dirigir la instrucció. Així s'infereix de la facultat d'aquest per declarar d'ofici la pròrroga de la investigació i del fet que el nou precepte col·loqui en un pla d'igualtat el Ministeri Fiscal i les altres parts processals i atribueixi a totes elles facultats idèntiques.

En definitiva, és competència del director de la investigació judicial controlar-ne el curs i la durada i, per això, determinar la necessitat d'ampliar-ne la durada a fi i efecte de practicar totes aquelles diligències que siguin necessàries per aconseguir les finalitats de la instrucció, sens perjudici de la funció que atribueix al Ministeri Fiscal l'art. 773.1 LECr i que, com ja va establir la Instrucció de la FGE núm. 2/2008, sobre les funcions del fiscal en la fase d'instrucció, «no és casual que l'art. 3 EOMF, en el redactat que li dona la Llei 24/2007, de 9 d'octubre, en desglossar en setze apartats les obligacions del Ministeri Fiscal, ubiquei en primer lloc la de vetllar perquè la funció jurisdiccional s'exerceixi eficaçment d'acord amb

les lleis i en els terminis i termes que s'hi assenyalen, i exercir, si escau, les accions, els recursos i les actuacions pertinents. Ni el fet que la investigació de les infraccions penals s'iniciï directament davant del jutjat d'instrucció ni la remissió eventual a aquest òrgan de les diligències d'investigació practicades pel fiscal suposa que aquest pugui relaxar la seva obligació de continuar coadjuvant activament a la bona finalitat de la instrucció (...). L'essència del fiscal com a promotor de la justícia és l'assumpció de la iniciativa processal, defensant la legalitat processal des d'una posició activa i estimulants el desenvolupament àgil de les actuacions».

Per tot això, els i les fiscals han de promoure davant de l'òrgan judicial –en aquells casos en què així ho considerin pertinent– el dictat de les resolucions per les quals es decreti l'ampliació de la fase d'investigació i procurar que el/la jutge/essa reculli el parer de les diferents parts personades en el procediment (art. 324.1.III LECr), així com que la interlocutòria en virtut de la qual es decreti la pròrroga sigui motivada i sigui dictada en termini.

Així mateix, els i les fiscals han d'interposar aquelles recursos que considerin procedents davant de les resolucions per les quals el/la jutge/essa disposi o denegui l'ampliació de la fase d'instrucció. A aquest efecte, cal advertir que l'art. 324 LECr vigent –a diferència de la versió aprovada per la Llei 41/2015– no preveu cap restricció sobre la possibilitat d'impugnar aquelles resolucions, motiu pel qual cal atènyer-se al règim general que estableixen els art. 216 i següents i 766 LECr.

5. Càlcul dels terminis

5.1 Determinació del *dies a quo*

El nou redactat de l'art. 324.1 LECr fixa la data d'incoació de les actuacions com a *dies a quo* per computar els terminis en assenyalar que «[l]a investigació judicial s'ha de desenvolupar en un termini màxim de dotze mesos des de la incoació de la causa».

Com ja advertia la Circular de la FGE núm. 5//2015, la determinació del *dies a quo* planteja problemes en els supòsits d'inhibicions i acumulacions en què puguin concórrer diferents interlocutòries d'incoació de data diferent. Els criteris que sobre

aquest punt recollia la Circular esmentada s'assumeixen íntegrament en aquesta Circular i s'han d'entendre plenament aplicables en l'actualitat.

Així, en el cas de les inhibicions per qüestions de competència, la data a tenir en compte ha de ser la de la primera interlocutòria d'incoació que es dicti, ja que en cap cas el temps que l'Administració de justícia empri a determinar l'òrgan competent pot anar en detriment de l'agilitat del procediment (veg. IAP Barcelona 196/2020, de 2 de març; SAP Madrid 108/2020, de 17 de febrer; IAP Zaragoza 52/2020, de 24 de gener; IAP Tarragona 861/2018, de 21 de desembre; IAP Ciudad Real 204/2018, de 17 de maig, IAP Pontevedra 474/2017, d'1 de juny).

Quan es tracta d'acumulacions el criteri ha de ser necessàriament diferent, ja que aquestes han de tractar sobre fets o subjectes distints, que en principi s'han pogut instruir en causes separades. Com estableix l'art. 17 LECr, cada delictes dona lloc a la formació d'una causa, però si s'hi dona algun dels supòsits de connexitat, la investigació s'ha de fer en un sol procediment. En aquest cas, si hi ha diferents interlocutòries d'incoació de diligències, la que marqui l'inici del còmput dels terminis ha de ser la interlocutòria d'incoació de les últimes diligències iniciades, i això per raons de lògica estricta: d'una banda, si aquestes diligències no s'haguessin acumulat, estarien sotmeses als terminis generals de l'art. 324 LECr en tota la seva amplitud; de l'altra, si quedessin vinculades al termini de les diligències més antigues, podria arribar-se a l'absurdatat que, una vegada acumulades, no es disposi de cap termini per a la instrucció, perquè aquest es troba ja esgotat.

Alguns tribunals han rebutjat el criteri expressat anteriorment, en interpretar que l'inici del còmput del termini que regula l'art. 324.1 LECr té lloc amb la incoació del procediment, «però sempre que aquesta resolució incorpori un pla investigador programat», amb la qual cosa es rebutja que la resolució d'incoació del procediment als mers efectes de la seva inhibició gaudeixi de cap virtualitat a l'hora de fixar el *dies a quo* del còmput esmentat (p. ex. IAP València 774/2020, de 8 de setembre; IAP Granada 386/2020, de 25 de juny, o IAP Murcia 275/2020, de 7 d'abril, entre altres).

No obstant això, les audiències provincials majoritàriament han fet seus els arguments que ofereix sobre aquest particular la Circular de la FGE núm. 5/2015, que subratlla en aquest sentit que la incoació del procediment i inhibició posterior

no suspèn en cap cas la tramitació de les actuacions, d'acord amb el que disposa l'art. 25.3 LECr (p. ex. IAP Barcelona 437/2020, de 18 de juny; IAP Madrid 654/2019, de 20 de setembre; IAP Girona 476/2019, de 15 de juliol; IAP Valladolid 113/2017, de 13 de març; IAP Tarragona 129/2020, de 28 de febrer; IAP Bilbao 151/2019, de 16 de maig; IAP Barcelona 106/2018, de 31 de gener).

Per consegüent, els i les fiscals han de procurar que en aquests supòsits l'actuació judicial instructora no quedi suspesa de manera indefinida a l'espera que es resolguin els possibles conflictes de competència que puguin suscitar-se entre els diferents òrgans judicials, i promoure davant d'aquell que hagi plantejat la inhibició el desenvolupament diligent de la investigació d'acord amb l'art. 25 LECr i fins i tot, si es considera oportú, la pròrroga de la fase d'investigació.

En un altre ordre de coses, cal recordar que també han suscitat controvèrsia les conversions d'un procediment no comprès dins l'àmbit objectiu d'aplicació de l'art. 324 LECr –procediments davant del tribunal del jurat, per a l'enjudiciament ràpid de determinats delictes, per acceptació de decret i per al judici de delictes lleus– en els procediments ordinari o de diligències prèvies.

El redactat actual de l'art. 324 LECr ha substituït la referència que el còmput s'havia d'iniciar «des de la data de la interlocutòria d'incoació del sumari o de les diligències prèvies» per una fórmula notablement més vaga: «des de la incoació de la causa». Aquesta modificació pot suscitar dubtes sobre si el *dies a quo* s'ha de fixar respecte de la data d'incoació del primer dels procediments o, al contrari, d'acord amb la resolució per la qual –arran de la conversió– es disposa la incoació del procediment ordinari o de diligències prèvies. No obstant això, d'acord amb una interpretació sistemàtica i teleològica es pot concloure que també en aquests casos el *dies a quo* s'ha de computar des de la data d'incoació del procediment ordinari o de les diligències prèvies, mentre que l'art. 324 LECr no s'ha d'aplicar a altres procediments que els compresos expressament dins el seu àmbit objectiu d'aplicació.

La interpretació apuntada ofereix una solució més compatible amb la ubicació concreta del precepte ja que, en cas contrari, això conduiria a admetre alternatives inconcebibles en aquells casos en què la incoació del procediment ordinari o de diligències prèvies, fruit de la conversió procedimental, tingui lloc després de superar-se el termini que regula l'art. 324.1 LECr.

5.2 *Dies a quem* de la investigació judicial

Quant al *dies a quem* dels terminis que regula l'art. 324 LECr, cal recordar que, de conformitat amb l'art. 185 LOPJ, «[e]ls terminis processals es computen d'acord amb el que disposa el Codi civil». L'art. 5.1 CC assenyala que «si els terminis estan fixats per mesos o anys, es computen de data a data. Quan en el mes de venciment no hi hagi dia equivalent a l'inicial del còmput, s'entén que el termini expira l'últim dia del mes». Així mateix, cal tenir present que, segons els art. 201 LECr i 184 LOPJ, «tots els dies i hores de l'any són hàbils per a la instrucció de les causes penals».

L'aplicació dels preceptes indicats als terminis de l'art. 324 LECr deriva de la seva naturalesa processal i preclusiva, en contraposició als terminis substantius, com els de prescripció i caducitat.

Els terminis processals es distingeixen dels terminis substantius perquè el seu naixement s'ubica sempre al si d'un procediment fruit d'una actuació processal anterior, com és la interlocutòria d'incoació de diligències prèvies. Tal com assenyala la STS 751/2019, de 5 de novembre, «la naturalesa de les normes no depèn de la seva ubicació en un text determinat. El criteri que s'aplica per determinar la naturalesa processal d'una norma és l'àmbit en el qual incideix la conseqüència jurídica prevista en aquesta, si té reflex en el procés, s'até a la conducta de les parts, dels intervinents en el procés, del jutge, o es refereix a actes processals, tant a la forma com als seus pressupòsits, requisits i efectes, la norma serà processal».

És per això que aquells terminis la gènesi dels quals s'associï a una actuació processal prèvia gaudeixen sempre d'una naturalesa processal, mentre que aquells altres el naixement dels quals tingui lloc extramurs del procediment siguin considerats substantius o materials. En aquest sentit, la ITS (Civil), Sec. 1a, de 23 de maig de 2018, disposa que «[a]questa Sala ha reiterat la diferència que existeix entre terminis processals i substantius quan assenyala que únicament ofereixen caràcter processal els que tenen origen o punt de partida en una actuació de mateixa classe (notificació, citació o requeriment), entre els que no hi ha aquells als quals s'assigna un termini determinat per a l'exercici d'una acció».

Entre aquestes actuacions de caràcter processal hi ha la resolució judicial iniciadora del procediment penal –interlocutòria d'incoació de sumari o de diligències prèvies del procediment abreuja–, el mer dictat de la qual produeix l'inici del còmput dels terminis d'instrucció, sense que calgui ni tan sols notificar-ho al Ministeri Fiscal.

A més a més, l'exercici de l'acció penal no està constret pels terminis de l'art. 324 LECr, de tal manera que el transcurs d'aquests no enerva ni impedeix exercir aquella, no implica un desapoderament de l'Estat per actuar el *ius puniendi*. Els terminis de l'art. 324 LECr no afecten l'acció penal, sinó exclusivament el procediment investigador que du a terme l'òrgan judicial (veg. IAP València 624/2019, de 10 de juny; IAP Barcelona 237/2019, de 25 d'abril; IAP Murcia 520/2018, de 20 de desembre). El venciment dels terminis màxims sense culminar oportunament la fase d'instrucció no determina la caducitat de l'acció penal ni implica l'aparició d'una causa nova d'extinció de la responsabilitat. És per això que l'única conseqüència processal que es deriva directament del compliment dels terminis legals no és altra que l'obligació que l'art. 324.4 LECr imposa al jutge de pronunciar-se sobre la finalització de la fase d'instrucció amb el dictat consegüent de la interlocutòria de conclusió del sumari o, en el procediment abreuja, la resolució que sigui procedent d'acord amb l'art. 779 LECr.

Les audiències provincials han atribuït de forma majoritària naturalesa estrictament processal als terminis de la investigació judicial, en considerar inadequat relacionar l'art. 324 LECr amb la prescripció o l'exercici de l'acció penal, ja que el mer transcurs dels terminis no genera conseqüències substantives sinó merament processals (p. ex. IAP Guadalajara 43/2020, de 4 de febrer; IAP León 141/2020, de 12 de febrer; IAP Tarragona 101/2020, d'11 de febrer; IAP València 1000/2019, de 26 de setembre; IAP Barcelona 237/2019, de 25 d'abril; IAP Oviedo 431/2019, de 3 de juliol; IAP Cádiz 355/2019, de 17 de juliol, entre moltes altres).

La Sala Segona del Tribunal Suprem ha reafirmat aquesta naturalesa processal dels terminis de l'art. 324 LECr quan en la STS 66/2021, de 28 de gener (FJ 2n), assenyala expressament:

L'incompliment dels terminis processals pot generar, també, conseqüències preclusives i no preclusives que afectin la mateixa regularitat del procés, la validesa de determinades actuacions i l'obtenció i aprofitament de fonts probatòries.

Així, i a tall merament descriptiu, l'incompliment dels terminis processals pot provocar la clausura de la fase d'investigació –veg. article 324 LECr–.

6. Interrupció del còmput

La reforma que opera la Llei 2/2020, de 27 de juliol, ha suprimit la previsió que contenia l'art. 324.3 LECr derogat en què s'establien com a causes d'interrupció del còmput dels terminis els períodes durant els quals les actuacions es trobessin declarades secretes o sobresegudes provisionalment.

Atès que l'art. 324 LECr actual no regula cap supòsit d'interrupció, s'ha de concloure que la suspensió del còmput dels terminis de la investigació judicial únicament ha de tenir lloc mentre el procediment es trobi en estat de sobreseïment provisional, ja que en aquest cas no existeix cap investigació en marxa ni, per tant, procediment en fase d'instrucció els terminis del qual es puguin computar.

Cal entendre que, en el cas que es disposi el sobreseïment provisional, el termini deixa de computar-se des del moment en què es dicti i sense esperar a la seva ferma, per la qual cosa el temps de tramitació dels recursos eventuais no computa als efectes de l'art. 324 LECr, ja que no hi haurà cap activitat instructora mentre estigui pendent la impugnació.

En el supòsit de reobertura d'un procediment provisionalment sobresegut es reinicia el termini que quedi de la investigació judicial, i cal computar a efectes de l'art. 324.1 LECr el temps transcorregut entre la interlocutòria d'incoació i la de sobreseïment provisional.

D'altra banda, sens perjudici que no existeix una previsió expressa pel que fa a la interrupció del còmput del termini en els supòsits en què les actuacions hagin estat declarades secretes, una interpretació teleològica i sistemàtica dels art. 302, 306, 324, 579, 588.bis d, 588.ter g i 588 quinquies LECr i de l'art. 4.1 EOMF, permet afirmar que en aquests casos el/la jutge/essa ha de concedir audiència únicament al Ministeri Fiscal, ja que, altrament, això pot conduir a la frustració de la investigació.

Cal tenir en compte l'existència d'altres supòsits en què s'ha admès la interrupció del còmput, com ara els indicats en les Conclusions de les XVIII Jornades de Presidents de les Audiències Provincials d'Espanya: el temps durant el qual es resol el plantejament de qüestions prejudicials devolutives i el període durant el qual es duguin a terme tasques de traducció de les actuacions (art. 123.4 LECr).

7. Els efectes del transcurs dels terminis de la investigació judicial

7.1. Pròrroga extemporània de la fase d'investigació judicial

L'art. 324 LECr no preveu de manera expressa que la resolució que prorroga la durada de la fase d'investigació judicial sigui nul·la en aquells casos en què hagi estat dictada extemporàniament, sinó que es limita a preveure la invalidesa d'aquelles diligències que hagin estat practicades una vegada esgotats els terminis que regula l'apartat primer, sense que aquests hagin estat prorrogats prèviament.

Així, l'apartat tercer de l'art. 324 LECr assenyala que «[s]i, abans que finalitzi el termini o alguna de les seves pròrrogues, l'instructor no ha dictat la resolució a què fa referència l'apartat 1, o bé aquesta és revocada per via de recurs, no són vàlides les diligències acordades a partir de la data esmentada».

El legislador no ha previst el tractament processal que s'ha d'oferir a la resolució judicial per la qual es declara extemporàniament la pròrroga dels terminis que regula l'art. 324.1 LECr ni el que s'ha de donar a les diligències practicades sota la cobertura d'aquesta resolució judicial, és a dir, el tractament de les diligències sol·licitades per qualsevulla de les parts dins el termini de la investigació judicial però acordades inoportunament o extemporània per l'òrgan judicial que posteriorment acordi la pròrroga fora del termini.

El precepte es limita a establir que no són vàlides les diligències acordades una vegada esgotats els terminis quan aquests no hagin estat expressament prorrogats pel/per la jutge/essa d'instrucció. En vista d'això, es pot afirmar que l'art. 324.3 LECr admet dues interpretacions possibles.

La primera, de caràcter estrictament gramatical, passa per admetre que les diligències sol·licitades dins de termini per qualsevulla de les parts –però

disposades i practicades sota la cobertura d'una resolució judicial dictada de manera extemporània— no siguin considerades vàlides; interpretació que sembla fluir de la mateixa literalitat del precepte, que indica que les diligències acordades després de la finalització del termini o d'alguna de les seves pròrroques no són vàlides quan l'instructor no hagi dictat la resolució a què fa referència l'apartat primer de l'art. 324 LECr.

Una segona possibilitat interpretativa d'acord amb criteris d'ordre sistemàtic i teleològic permet admetre la validesa de les diligències acordades i practicades d'aquella manera, ja que resultaria paradoxal que el legislador no hagi considerat nul·la la resolució judicial que declara extemporània la pròrroga de la durada de la fase d'investigació per, sense solució de continuïtat, negar tota validesa a les diligències decretades sota la cobertura d'aquella resolució.

Mentre no existeixi una línia jurisprudencial uniforme, ha de prevaldre amb caràcter general la primera de les interpretacions apuntades, sens perjudici que existeixin arguments sòlids que donin suport a la segona.

Així, si s'admetés la segona opció, semblaria fora de tot dubte que d'acord amb l'art. 238.3r LOPJ la resolució que decreta extemporàniament la pròrroga de la investigació judicial no s'hauria de considerar nul·la, ja que aquesta actuació no minva de cap manera les possibilitats efectives de defensa de la persona investigada. Es podria concloure que la pròrroga extemporània de la durada de la fase d'investigació judicial constitueix una actuació processal que no comporta un menyscapte dels principis de contradicció i igualtat de parts i que no impedeix ni dificulta la seva possibilitat d'al·legar i acreditar en el procés els seus drets, o de replicar dialècticament la posició contrària en igualtat de condicions amb la resta d'intervinents en el procés. Aquesta circumstància, unida al fet que l'art. 324.3 LECr no preveu cap sanció o conseqüència per a la resolució dictada extemporàniament, permetria concloure que aquesta resolució judicial es pogués considerar a tots els efectes processalment vàlida i, per consegüent, que tingués la virtualitat de convalidar les diligències acordades i practicades fins a la data que es dicti.

A més, cal subratllar que aquesta interpretació presenta una més gran compatibilitat amb el dret a una investigació suficient i eficaç en el marc del dret a la tutela judicial efectiva que proclama l'art. 24.1 CE (veg. STS 87/2020, de 20 de

juliol; 39/2017, de 24 d'abril; 153/2013, de 19 de setembre). Aquest dret fonamental comprèn el dret que es practiquin tots els mitjans d'investigació necessaris, pertinents i útils per aconseguir durant la fase d'instrucció l'esbrinament dels fets objecte del procediment (art. 299 LECr).

En supòsits similars en els quals sí que hi ha afectació de drets fonamentals de la persona investigada, la nostra jurisprudència ha admès la validesa de les diligències practicades sota la cobertura d'una resolució dictada extemporàniament.

i) En relació amb la pròrroga extemporània del secret de sumari, la STS 463/2019, de 14 d'octubre, disposa que «[e]n tot cas, la demora en la pròrroga del secret que es denuncia mancaria dels efectes anul·latoris que el recurrent pretén atribuir-li, ja que el recurs no identifica en quins termes aquest retard li hauria generat indefensió. La doctrina constitucional ha recollit, arran de l'anàlisi d'una decisió judicial de pròrroga del secret de les actuacions, que allò veritablement rellevant a efectes constitucionals és que no s'hagi produït una indefensió veritable i efectiva (STC 19 d'octubre de 1995, FJ 3.2)».

ii) En relació amb la pròrroga extemporània de la diligència d'interceptació de les comunicacions telefòniques, la STS 138/2015, de 13 de març, disposa que «encara en casos de còmput equivocat del temps d'algunes de les pròrrogues de la mesura d'intervenció, que es prorroga una vegada transcorregut el termini mensual disposat en la resolució precedent, en què s'hagi computat un mes i un dia enlloc d'un mes, (...) això només pot comportar la il·licitud de l'actuació durant aquest lapse (el dia esmentat) i del que se'n derivi, però [en] cap cas de l'actuació sota l'empareda de la nova resolució. I això, de conformitat amb la doctrina del Tribunal Constitucional, que es va pronunciar en un cas anàleg en la STC 205/2005, de 18 de juliol»; criteri reiterat, entre altres, en les STS 841/2016, de 8 de novembre, 552/2015, de 23 de setembre; 877/2014, de 22 de desembre; 689/2014, de 21 d'octubre; 1029/2013, de 8 de desembre.

Aquesta segona interpretació coincideix, a més, amb la que ofereix la Sala Segona del Tribunal Suprem en la ITS 504/2019, de 25 d'abril, quan enjudicia un supòsit en què l'òrgan judicial va disposar obtenir el full historicopenal de l'investigat una vegada esgotat el termini que regula l'art. 324.1 LECr:

Certament, advertim que la unió d'aquests antecedents penals es va produir una vegada transcorregut el termini màxim legalment establert per a la instrucció, però això no pot suposar la nul·litat reclamada de la instrucció, com tampoc no justifica en aquest cas la declaració expressa de nul·litat d'aquesta diligència, tot i la inoperativitat de l'art. 324.7 LECr –ja que cap resolució judicial va acordar prèviament que s'unís a les actuacions–, perquè no és possible concloure que s'hagi produït indefensió efectiva i real per al recurrent per aquest motiu, com a pressupòsit essencial perquè pugui prosperar qualsevol pretensió d'aquesta naturalesa.

Finalment, cal recordar que les audiències provincials han admès majoritàriament, en relació amb l'art. 324 LECr derogat, la possibilitat que la resolució que decretava l'ampliació de la fase d'instrucció es pugui dictar una vegada ha expirat el termini legal; criteri igualment plasmat en les Conclusions de les XVIII Jornades de Presidents de les Audiències Provincials d'Espanya en el termes següents: «No és, no obstant això, necessari que la pròrroga s'acordi dins d'aquest termini, per la qual cosa ha de tenir efectes la pròrroga sol·licitada pel fiscal tres dies abans de l'expiració encara que sigui acordada per l'instructor un cop esgotat el termini, amb l'audiència prèvia de les parts, en els termes que exposa l'art. 324 de la LECr. En aquests supòsits, les diligències que es practiquin en l'endemig han de quedar convalidades un vegada s'acordi la pròrroga».

7.2 Règim jurídic de les diligències practicades extemporàniament

7.2.1 Diligències acordades amb anterioritat a l'exhauriment del termini

Respecte a les diligències practicades una vegada exhaurits els terminis que regula l'art. 324.1 LECr, cal distingir aquells supòsits en què la seva pràctica hagi estat decretada pel/per la jutge/essa amb anterioritat al venciment del termini d'aquells altres en què la seva pràctica hagi estat ordenada una vegada exhaurit el termini o les seves pròrroques.

En el primer dels casos continuen essent aplicables els criteris que ofereix la Circular de la FGE núm. 5/2015 –substituint-hi les referències que s'hi feien a l'apartat setè de l'art. 324 LECr, per l'apartat segon del nou redactat del precepte– : «[l']apartat [segon] disposa que les diligències d'investigació acordades abans del transcurs dels terminis legals són vàlides, encara que es rebin després de l'expiració d'aquest termini. Malgrat el seu redactat obscur, una interpretació lògica

porta a mantenir necessàriament que si s'han acordat diligències d'investigació dins de termini, cal incorporar-ne els resultats a la causa, tot i que ja s'hagi esgotat el termini. Aquesta previsió s'ha d'entendre referida a qualsevol diligència d'instrucció, i s'hi han d'incloure, per tant, les testificals acordades dins de termini que es porten a terme una vegada expirat aquest».

El criteri esmentat ha estat acceptat majoritàriament per les audiències provincials (veg. la conclusió sobre aquest aspecte de les XVIII Jornades de Presidents de les Audiències Provincials d'Espanya).

El nou art. 324.2 LECr disposa que «[l]es diligències d'investigació acordades amb anterioritat al transcurs del termini o de les seves pròrrogues són vàlides, malgrat que es rebin després de l'expiració d'aquest termini».

Per consegüent, són vàlides totes les diligències acordades abans del venciment del termini de la investigació judicial, sens perjudici que es practiquin o es rebin una vegada esgotat aquest, es tracti d'una declaració testifical, un informe pericial o un document amb valor probatori.

Cal notar que el principi de conservació dels actes processals troba la seva raó de ser no tan sols en raons d'economia processal, sinó en el dret a un procés sense dilacions indegudes, ja que resulta greument lesiu per a aquest dret fonamental exigir que a causa d'un mer defecte formal es reiteri la pràctica de diligències amb contingut i resultats idèntics.

7.2.2 Règim de les diligències acordades i practicades extemporàniament

El redactat anterior de l'article 324 LECr no es pronunciava expressament sobre les conseqüències associades a realitzar diligències d'instrucció fora dels terminis legals. En l'apartat setè es limitava a indicar que «[l]es diligències d'investigació acordades amb anterioritat al transcurs dels terminis legals són vàlides, sense perjudici que es rebin després de l'expiració d'aquests». Aquesta disposició, a *contrario sensu*, induïa a considerar que les diligències acordades posteriorment al transcurs d'aquells terminis no serien vàlides.

L'art. 324 LECr vigent, en l'apartat segon, estableix una previsió idèntica respecte a la validesa de les diligències acordades abans del transcurs dels terminis que

preveu l'apartat primer del precepte. No obstant això, el tercer apartat sí que es pronuncia ara expressament sobre les conseqüències processals associades a la pràctica extemporània de diligències durant la fase d'instrucció en els termes següents: «[s]i, abans que finalitzi el termini o alguna de les seves pròrroques, l'instructor no ha dictat la resolució a què fa referència l'apartat 1, o bé aquesta és revocada per via de recurs, no són vàlides les diligències acordades a partir de la data esmentada».

Per tant, d'acord amb una interpretació literal de l'art. 324.3 LECr, no són vàlides les diligències acordades de manera extemporània, de la mateixa manera que aquelles que ho hagin estat després que s'hagin prorrogat els terminis de la investigació judicial, quan la resolució per la qual es va acordar la pròrroga en qüestió fos revocada.

Les diligències practicades d'aquella manera en cap cas mereixen ser considerades il·lícites, sinó irregulars, ja que el mer incompliment del termini processal que regula l'art 324 LECr no permet apreciar-hi vulneració de drets i llibertats fonamentals en cap ordre (veg. STS 1328/2009, de 30 de desembre; 53/2011, de 10 de febrer; 115/2015, de 5 de març; 714/2018, de 16 de gener de 2019, i ITS 227/2020, de 13 de febrer).

En conseqüència, les diligències acordades i practicades extemporàniament no es poden valorar amb la finalitat de resoldre sobre el pas a la fase intermèdia del procediment ni introduir-se en l'acte de judici oral per via dels art. 714 i 730 LECr. No obstant això, res no impedeix als i les fiscals que puguin proposar, sigui en l'escrit d'acusació o de conclusions provisionals o a l'inici de l'acte del judici oral, aquelles proves que considerin pertinents i útils, encara que tinguin connexió amb les diligències considerades no vàlides per haver estat practicades amb infracció dels terminis que regula l'art. 324 LECr.

Els i les fiscals han de donar al resultat de les diligències practicades extemporàniament el tractament propi de la prova irregular i refusar l'expulsió del cabal probatori d'aquelles fonts de prova derivades de la pràctica de la diligència que hagi estat realitzada amb infracció dels terminis de l'art 324 LECr.

8. La declaració en qualitat d'investigat/ada després de l'expiració dels terminis de l'art 324 LECr

En primer lloc, convé precisar que, d'acord amb el que preceptua l'actual art. 324.2 LECr, aquesta possibilitat s'ha considerat viable en tots aquells casos en què la declaració, tot i haver estat practicada després d'haver-se esgotat el termini, hagi estat acordada amb anterioritat pel jutge o la jutgessa d'instrucció.

Una qüestió diferent és el tractament processal que s'ha de donar a la declaració de la persona investigada, acordada i practicada després que hagi expirat el termini de la fase d'investigació judicial.

Doctrina i jurisprudència convenen a afirmar que la declaració de l'investigat participa d'una doble naturalesa, ja que, a més de ser un acte d'investigació judicial de naturalesa processal, també constitueix una garantia de la seva defensa. Aquesta funció va ser, precisament, la que va motivar que el Tribunal Constitucional conclogués que la seva pràctica durant la fase sumarial resultés ineludible (veg. STC 128/1993, de 19 d'abril; 129/1993, de 19 d'abril; 273/1993, de 20 de setembre; 277/1993, de 17 d'octubre; 135/1989, de 19 de juliol; 186/1989, de 13 de novembre).

La naturalesa particular d'aquesta diligència ha fet que la nostra jurisprudència n'admeti la pràctica extemporània de manera majoritària, també en aquells casos en què hagi estat decretada després que hagin expirat els terminis que preveu l'art. 324 LECr. A aquest efecte resulten reveladores les consideracions que sobre aquest aspecte conté la ITC 5/2019, de 29 de gener (FJ 5è):

Però aquest dubte parteix de considerar la declaració de l'investigat com una diligència d'investigació o instrucció que no pot ser acordada un cop transcorregut el termini esmentat, d'acord amb el sistema de terminis d'instrucció de l'article 324 LECr, i no obstant això, determinant de la continuació del procés penal mitjançant l'obertura de l'anomenada fase intermèdia (...) No és aquesta, malgrat tot, la naturalesa, o l'única naturalesa, de la declaració de l'investigat que resulta de la jurisprudència d'aquest Tribunal. (...) En aquest sentit, hem dit que "el que prohibeix l'article 24 CE és que l'inculpat no tingui participació en la tramitació de les diligències d'investigació judicials o que l'acusació es forgi sense que ho sàpiga, sense haver-ne tingut cap mena de coneixement" (STC 70/2002, de 3 d'abril, FJ 4, i 18/2005, d'1 de febrer, FJ 5). (...) Aquesta condició de la declaració d'investigat com a "garantia d'audiència prèvia" és coherent amb els principis inspiradors del dret i del procés penal en un Estat democràtic de dret, i així ho hem recordat igualment en les STC 197/1995, de 21 de desembre, FJ

6, i 161/1997, de 2 d'octubre, FJ 5. “Tal com explicàvem in extenso en la STC 197/1995, (...) en el procés penal acusatori l'imputat ja no és objecte del procés penal, sinó que n'és subjecte; és a dir, part processal, de manera que [la seva] declaració, alhora que mitjà de prova o acte d'investigació, és i ha de ser assumida essencialment com una manifestació o mitjà idoni de defensa”.

Com ja vam anticipar, l'exhauriment dels terminis de l'art. 324 LECr no es pot identificar amb la prescripció del delictes investigat, supòsit en què sí que s'admet la renúncia a l'exercici del *ius puniendi*. D'aquí ve que, una vegada expirats aquests terminis, i en el cas que s'apreciïn indicis de criminalitat, el/la jutge/essa hagi d'avançar a la fase intermèdia del procediment penal, i permetre a les parts formular acusació, ja que el sobreseïment de les actuacions només és viable si hi concorre algun dels supòsits de fet que regulen amb caràcter taxat els art. 637 i 641 LECr, entre els quals no es preveu l'absència de declaració de la persona investigada. El contrari suposaria una modificació tàcita de l'article 637 LECr, ja que introduiria com a causa del sobreseïment lliure un supòsit no previst per la norma, alhora que atribuiria un efecte substantiu a una norma processal, en admetre per la via de fet una nova causa d'extinció de la responsabilitat criminal associada al transcurs del temps, diferent de la prescripció del delictes.

La conclusió apuntada més amunt ha estat admesa d'una manera majoritària per les nostres audiències provincials (veg. IAP Barcelona 336/2020, de 29 d'abril; IAP Barcelona 84/2020, de 4 de febrer; IAP Barcelona 634/2019, de 18 de novembre; IAP Badajoz 159/2020, d'1 de juny; IAP Cáceres 237/2020, de 20 de març; IAP Cáceres 217/2020, de 17 de març; IAP Pontevedra 595/2017, de 4 de setembre; IAP Bilbao 90482/2019, de 25 d'octubre; IAP Sevilla 349/2018, de 8 de maig; IAP València 502/2019, de 14 de maig).

La naturalesa especial d'aquesta diligència, el caràcter netament processal del termini que preveu l'art. 324 LECr –del qual no escau predicar cap efecte substantiu– i el fet que la seva omisió no constitueixi una causa que determini el sobreseïment lliure o provisional de les actuacions, semblen justificar la possibilitat que la declaració de la persona investigada pugui ser decretada i practicada una vegada expirats els terminis de la investigació judicial.

No obstant això, atès que de forma minoritària les resolucions d'algunes audiències provincials (veg. IAP Guadalajara 43/2020, de 4 de febrer; IAP

Barcelona 237/2019, de 25 d'abril; IAP Huelva 48/2019, de 8 de febrer) han denegat la possibilitat de practicar la declaració d'investigat/ada després de l'expiració dels terminis que regula l'art. 324 LECr, els i les fiscals, amb la finalitat d'evitar la possible frustració de la investigació, han de promoure davant l'òrgan judicial que aquella diligència sigui practicada abans que expirin els terminis.

En definitiva, els i les fiscals han de vetllar perquè el/la jutge/essa d'instrucció ordeni la pràctica de la declaració d'investigat/ada o, si escau, la declaració indagatòria amb anterioritat a l'expiració dels terminis que regula l'art. 324 LECr. No obstant això, en cas que se susciti una controvèrsia sobre aquest aspecte, han de sostenir que la resolució per la qual es declara la pràctica d'aquella diligència una vegada esgotats aquells terminis resulta admissible i vàlida, d'acord amb el nostre ordenament jurídic.

9. La petició de diligències complementàries després de la conclusió de la fase d'instrucció

Tal com assenyalava la Circular de la FGE núm. 5/2015, sobre els terminis màxims de la fase d'instrucció, l'art. 324 LECr derogat impedia expressament al Ministeri Fiscal instar la pràctica de diligències complementàries un cop esgotat el termini ordinari de la fase d'instrucció o de les seves pròrroques, sempre que no s'hagués fet ús de la facultat d'instar la fixació d'un termini màxim.

En canvi, el nou redactat de l'art. 324 LECr no conté cap previsió sobre les diligències complementàries, circumstància que permet concloure que la seva pràctica s'ha de regir ara exclusivament per les previsions que conté l'art. 780.2 LECr.

En conseqüència, el nou sistema de terminis de la fase d'investigació judicial deixa ara incòmode la possibilitat de practicar diligències complementàries amb independència de l'expiració del termini que regula l'art. 324 LECr. La ubicació sistemàtica dels art. 324 i 780.2 LECr revela que mentre que el primer circumscriu el seu àmbit objectiu d'aplicació a la fase d'instrucció, perquè s'ubica en el títol IV del llibre II de la Llei, el segon precepte desplega la seva eficàcia en la fase intermèdia del procediment i troba la seva regulació legal en el capítol IV del títol II del llibre IV LECr.

D'aquí ve que es pugui afirmar que les diligències complementàries s'hagin d'entendre excloses de l'àmbit d'aplicació de l'art. 324 LECr, l'objecte del qual se circumscriu a la regulació d'aquelles diligències la pràctica de les quals es dugui a terme durant la fase d'instrucció del procediment penal.

Això de banda, s'infereix literalment de l'art. 324 LECr vigent que no existeixen raons que justifiquin condicionar la pràctica de les diligències complementàries a l'esgotament dels terminis d'instrucció, ja que, en no haver-hi cap mena de limitació en aquest aspecte, s'ha de considerar plenament aplicable el contingut de l'art. 780.2 LECr, en virtut del qual el/la jutge/essa d'instrucció ha de practicar aquestes diligències quan qui les sol·licita és el Ministeri Fiscal, ja que «no és una part més: és l'acusador públic, que ha de promoure l'acció de la justícia en defensa de la legalitat, dels drets dels ciutadans i de l'interès públic, i procurar la satisfacció de l'interès social» (ITC 32/2009, de 27 de gener).

Tampoc existeix cap inconvenient a admetre que el Ministeri Fiscal, després que finalitzi la fase d'instrucció i en execució de les facultats que atribueix l'art. 773.1 LECr, pot oficialar la Policia Judicial –tal com ja preveia la Circular de la FGE núm. 5/2015– perquè, sota la seva direcció exclusiva, es practiquin aquelles diligències que es considerin necessàries per aportar-les posteriorment a les diligències judicials.

L'auxili per part de la Policia Judicial en l'activitat extraprocessal del Ministeri Fiscal està reconegut, així mateix, per la jurisprudència de l'Alt Tribunal, tal com assenyalava la STS 228/2015, de 21 d'abril (FJ 1r):

La seva regulació en l'art. 773 de la Llei processal estableix que correspon al Ministeri Fiscal, dins de la seva funció d'impuls i simplificació del procediment, donar a la Policia Judicial instruccions generals o particulars per al compliment més eficaç de les seves funcions, intervenint en les actuacions, "aportant els mitjans de prova de què pugui disposar o sol·licitant del jutge d'instrucció la seva pràctica". D'aquesta previsió és clar que el fiscal per poder aportar aquestes proves les ha d'obtenir prèviament i que per fer-ho ha de recórrer a algun mecanisme d'esbrinament i obtenció d'aquestes proves, mecanisme que no pot ser cap més que la seva mateixa activitat o l'auxili de la Policia Judicial, que constitucionalment –d'acord amb l'art. 126 CE– i legalment –art 4.4 MF– depèn d'ell.

Els terminis que regula l'art. 324 LECr tampoc resulten d'aplicació a la possibilitat excepcional de suspendre el judici oral per practicar alguna instrucció sumària suplementària «quan revelacions o retractacions inesperades produeixin alteracions substancials en els judicis» (art. 746.6è LECr), ja que l'àmbit objectiu d'aplicació d'aquests terminis se circumscriu, tal com ja s'ha indicat, a les diligències judicials practicades durant la fase d'instrucció.

10. L'activitat extraprocessal del Ministeri Fiscal davant de procediments sobreseguts provisionalment

La possible actuació extraprocessal del Ministeri Fiscal després de l'arxivament de les actuacions judicials ha suscitat escassa atenció doctrinal i jurisprudencial, malgrat que es tracta d'una via que podria resultar idònia per obtenir fonts de prova que permetin la ulterior reobertura i prossecució d'aquells procediments provisionalment sobreseguts d'acord amb l'art 641 LECr.

Amb la finalitat d'abordar una qüestió tan rellevant, convé començar assenyalant que el nostre ordenament jurídic ha admès que l'actuació extraprocessal del Ministeri Fiscal es pugui dur a terme tant abans com després de la incoació del procediment penal.

L'activitat extraprocessal duta a terme amb la finalitat de reobrir procediments provisionalment sobreseguts d'acord amb l'art. 641 LECr no conculca el dret a la presumpció d'innocència quan noves dades fins aleshores ignorades ho aconsellin o ho facin necessari, és a dir, quan s'aportin nous elements de prova que no constin en la causa (veg. STS 190/1995, de 16 de febrer; 944/1997, de 30 de juny; 974/2012, 5 de desembre; 338/2015, de 2 de juny), ja que en cap cas s'alteren amb això les presumpcions i regles de tractament processal inherents a aquest dret fonamental.

Així mateix, aquesta activitat extraprocessal tampoc compromet els drets de defensa i igualtat d'armes, ja que es tracta d'una facultat que l'ordenament jurídic atribueix en termes idèntics a totes les parts, i erigeix l'inici de les sessions del judici oral com a únic límit temporal per a l'aportació d'elements de prova (p. ex., STC 68/2001, de 17 de març; 30/2005, de 14 de febrer; 12/2011, de 28 de febrer, i STS 163/2019, de 26 de març, i 211/2019, de 23 d'abril).

Tot i que resulti possible establir certs paral·lelismes entre l'actuació investigadora exercida pel/per la jutge/essa durant la fase d'instrucció i la desplegada pel Ministeri Fiscal durant la tramitació de les seves diligències d'investigació, aquesta segona es distingeix clarament de l'activitat judicial pel seu caràcter extraprocessal. Com indica la STS 980/2016, d'11 de gener de 2017, «[p]er més flexibilitat que es vulgui atribuir al model heterodox que regeix el nostre sistema, l'acte processal, per definició, és de naturalesa jurisdiccional». D'aquí ve, precisament, que la incoació de les diligències d'investigació pel Ministeri Fiscal no gaudeixi de l'eficàcia interruptora de la prescripció del delictes, tal com recorda la Circular de la FGE núm. 4/2013, sobre diligències d'investigació.

Al marge de les facultats preprocessals, el nostre ordenament jurídic ha admès la possibilitat que el Ministeri Fiscal pugui desenvolupar actuacions extraprocessals després de la incoació per l'òrgan judicial d'un procediment penal. Ja al·ludia a aquesta possibilitat la Circular de la FGE núm. 5/2015, sobre els terminis màxims de la fase d'instrucció, com a mecanisme a través del qual pal·liar possibles dèficits derivats de la finalització prematura de la investigació judicial a causa del transcurs dels terminis de l'art. 324 LECr.

Així mateix, la instrucció de la FGE núm. 1/2008, sobre la direcció pel Ministeri Fiscal de les actuacions de la policia judicial –que reproduïx al seu torn les consideracions que sobre aquest aspecte conté la Circular de la FGE núm. 1/1989, sobre el procediment abreujat introduït per la Llei orgànica 7/1988, de 28 de desembre–, assenyala:

(...) la cessació de les diligències d'investigació planteja la qüestió de si el fiscal, en curs un procediment judicial, pot o no practicar o ordenar a la Policia Judicial que practiqui algun tipus de diligència d'investigació o aportació de fonts de prova. La resposta a aquesta qüestió ha de ser que el fiscal no pot iniciar una nova investigació general sobre el fet, però sí procedir a la pràctica extrajudicial de diligències concretes, ja que s'infereix aquesta facultat de les lleis mateixes, tant de les generals sobre les atribucions del fiscal com de les que regulen el procediment abreujat. S'arriba a la conclusió que és evident que per poder aportar aquestes proves el fiscal les ha d'obtenir prèviament i que per fer-ho ha de recórrer a algun mecanisme d'esbrinament i obtenció de les proves, mecanisme que no pot ser cap altre que la seva pròpia activitat o l'auxili de la policia judicial, que constitucionalment i legalment depèn d'ell.

Els raonaments anteriors són reiterats en la Instrucció de la FGE núm. 2/2008, sobre les funcions del fiscal en la fase d'instrucció, en els termes següents:

Per acabar, dins d'aquests objectius tendents a aconseguir l'agilització de la fase d'instrucció, els fiscals poden, en cas que sigui necessari, oficiar la Policia Judicial perquè es duguin a terme les diligències concretes que es considerin necessàries per a la seva aportació posterior a les diligències judicials. Cal subratllar que aquesta habilitació s'ha d'entendre referida a la pràctica de diligències concretes, sense que en cap cas pugui desembocar en una investigació fiscal paral·lela a la instrucció judicial. Aquesta habilitació que la Llei confereix al fiscal (veg. art. 773.1 LECr i Circular 1/1989) ha de ser usada amb prudència, en casos degudament justificats, ja que fàcilment poden col·legir-se les disfuncions i duplicitats que pot generar un mal ús d'aquesta habilitació.

Així mateix, la possibilitat que el Ministeri Fiscal porti a terme actes d'investigació extraprocessal durant la tramitació judicial del procediment valent-se de l'auxili de la Policia Judicial ha estat reconeguda de manera recurrent per la Sala Segona del Tribunal Suprem, d'acord amb els art. 773.1 LECr i 3.5 EOMF (veg. STS 228/2013, de 22 de març; 228/2015, de 21 d'abril; 317/2016, de 15 d'abril; 211/2019, de 23 d'abril).

Per consegüent, no s'hi dona cap obstacle procLessal o substantiu que impedeixi al Ministeri Fiscal desenvolupar actuacions extraprocessals mentre el procediment es troba en estat de sobreseïment provisional amb l'objectiu d'obtenir fonts de prova concretes que siguin idònies per aconseguir la reobertura posterior del procediment arxivat prèviament. En aquest sentit, la Circular de la FGE núm. 1/1989, sobre el procediment abreujat introduït per la Llei orgànica 7/1988, de 28 de desembre, assenyalava:

La conclusió de les diligències prèvies per arxivament o sobreseïment (excepte que aquest sigui el lliure del número 2n de l'art. 637) també autoritza el fiscal a iniciar una investigació per obtenir nous elements de judici que li permetin sol·licitar la reobertura del procediment judicial. Cal entendre que en arxivar-se o sobreseure's el procés cessa o se suspèn la seva "existència" com a tal procés en curs, i amb això l'impediment per a la funció investigadora del fiscal. Aquesta funció pot tenir una utilitat especial en els casos en què el jutge d'instrucció disposi el sobreseïment del número 2n de l'art. 641 en entendre que no existeixen indicis racionals de criminalitat contra l'acusat pel fiscal (art. 790.6 paràgraf 1r); en aquest cas el fiscal pot obrir una investigació per obtenir nous indicis o reforçar els existents, de manera que pugui sol·licitar-se la reobertura del procediment amb èxit.

Tal com afirma la Circular de la FGE núm. 1/1989, la prohibició d'una concreta investigació subsidiària a la judicial col·locaria el Ministeri Fiscal en un pla de desigualtat injustificat davant la resta de parts processals, a les quals la nostra jurisprudència ha reconegut la possibilitat de dur a terme diligències de manera extraprocessal per aconseguir les fonts de prova que permetin la reobertura dels procediments sobreseguts.

En qualsevol cas, cal advertir que l'admissibilitat de l'actuació extraprocessal del Ministeri Fiscal durant l'estat de sobreseïment provisional de les actuacions està íntimament connectada amb la mateixa naturalesa del sobreseïment provisional, institut jurídic que pot definir-se com l'acte processal pel qual es produeix la finalització anticipada o la suspensió del procediment penal motivada per la impossibilitat de formular acusació i, per això, d'obrir el judici oral. La diferència principal entre el sobreseïment lliure (art. 637 LECr) i el provisional (art. 641 LECr) rau en el fet que, mentre que en el primer cas la finalització del procediment produeix efectes idèntics que la sentència absolutòria, el sobreseïment provisional només condueix a la suspensió per temps indeterminat del procés, amb el límit de la prescripció del delictes.

Com assenyala la STC 40/1988, de 10 de març, en relació amb el sobreseïment provisional, «res ha d'impedir una eventual i possible reobertura de les investigacions sumarians si arriben a produir-se noves proves que demostrin l'existència del delictes imputat i la participació que determinades persones hi poden haver tingut, ja que res imposa, fora dels termes de la prescripció del delictes, una renúncia al *ius puniendi* de l'Estat i de la persecució de les activitats criminals». Tot això, sens perjudici que, tal com assenyala la STC 34/1983, de 6 de maig, «la interlocutòria de sobreseïment provisional, per la seva pròpia naturalesa, no pot afectar jurídicament la presumpció d'innocència».

Així mateix, respecte d'això cal recordar la STC 3/2019, de 14 de gener (FJ 4t), quan disposa:

En conclusió, en atenció a la jurisprudència constitucional i del Tribunal de Justícia de la Unió Europea exposada, l'efecte eventual de cosa jutjada material d'una decisió de sobreseïment no depèn de la qualificació definitiva o provisional de l'arxivament –i, per tant, de la impossibilitat absoluta de la reobertura del procediment– sinó de les

circumstàncies concretes que concorrin en el cas i relatives al fet que (i) aquella decisió hagi estat adoptada una vegada que s'ha dut a terme un procediment penal al qual el subjecte hagi quedat sotmès amb la càrrega i el cost que això implica; (ii) l'òrgan encarregat de la instrucció d'aquell procediment penal hagi portat a terme totes les diligències necessàries i raonables d'investigació per determinar el caràcter delictiu del fet i la participació concreta de l'interessat en els fets, i (iii) com a conseqüència de la fermesa d'aquella decisió d'arxivament, la reobertura quedi condicionada a la ponderació de l'aparició de nous indicis rellevants sobre el caràcter delictiu del fet o de la participació de l'interessat en aquest.

De la mateixa manera, la Sala Segona del Tribunal Suprem s'ha pronunciat reiteradament sobre aquest aspecte. Vegeu, a tall d'exemple, la STS 507/2020, de 14 d'octubre (FJ 136è), quan assenyala:

La reobertura del procediment una vegada sigui ferma la interlocutòria de sobreseïment provisional depèn del fet que s'aportin nous elements de prova que no constin en la causa (STS 75/2014, d'11.2). [...]

La qüestió que es pot plantejar és la de decidir si el sobreseïment provisional pot ser deixat sense efecte, una vegada que la resolució que l'acordi ha esdevingut ferma, i què requereix la reobertura de les diligències.

És palès que aquesta provisionalitat en l'arxivament de les diligències pot plantejar problemes d'inseguretat jurídica de l'afectat per la investigació inicial, sobre qui plana la possibilitat d'una reobertura. Aquesta limitació de les seves expectatives de seguretat apareix compensada per les exigències de noves dades que permetin ser considerades com a elements no tinguts en compte anteriorment per a la decisió de sobreseure. No entendre-ho així podria comportar que la desídia o l'error [d']una acusació, pel fet de no valorar unes dades preexistents, li permet la seva reconsideració posterior per sol·licitar, i adoptar, la seva reobertura, amb lesió a la seguretat de l'acusat. És per això que en la jurisprudència hem declarat que el sobreseïment provisional permet la reobertura del procediment "quan noves dades adquirides amb posterioritat ho aconsellin o ho facin necessari". Això vol dir que la reobertura del procediment una vegada sigui ferma la interlocutòria de sobreseïment provisional depèn del fet que s'aportin nous elements de prova que no constaven en la causa.

Davant d'aquesta situació, i sent indiscutible que en els casos de sobreseïment provisional és procedent la reobertura de les actuacions sempre que s'obtinguin noves dades o elements que ho aconsellin (veg. STS 94/2019, de 20 de febrer;

357/2019, de 10 de juliol; 566/2019, de 20 de novembre), l'activitat extraprocessal resulta consubstancial a l'institut que regula l'art. 641 LECr, ja que només d'aquesta manera resulta possible l'obtenció de noves fonts de prova.

En definitiva, correspon al Ministeri Fiscal, com a promotor de l'acció de la justícia (art. 124 CE), intentar esmenar els dèficits probatoris que van conduir al sobreseïment provisional de les actuacions en aquells casos en què això resulti viable. No obstant això, aquesta possibilitat en cap cas no pot ser utilitzada com a eina amb la qual subvertir el model processal dissenyat pel legislador, en el qual el/la jutge/essa d'instrucció s'erigeix en director de la investigació criminal. Per això, l'activitat investigadora del Ministeri Fiscal s'ha de limitar en aquests casos a la realització d'aquelles diligències concretes la pràctica de les quals no es va produir durant la fase d'investigació judicial.

Els i les fiscals han de dur a terme la possibilitat anterior, que, com s'ha vist, resulta plenament emparada pel nostre ordenament jurídic i per la doctrina del Tribunal Constitucional i de la Fiscalia General de l'Estat, amb la prudència necessària; s'ha de sol·licitar la reobertura del procediment judicial prèviament sobresegut quan s'arribi a coneixement de revelacions i/o nou material probatori suficients a aquesta finalitat i que no constin prèviament en la causa, de manera que s'eviti així que el sobreseïment provisional transmuti en una mena d'arxivament definitiu de les actuacions contrari al contingut de la norma que el regula i susceptible de consolidar espais d'impunitat que poden ser resolts per aquesta via.

11. Activitat extraprocessal i terminis processals de la investigació judicial

La naturalesa processal dels terminis de l'art. 324 LECr resulta rellevant a fi d'analitzar l'admissibilitat de l'activitat extraprocessal del Ministeri Fiscal una vegada s'han esgotat aquests terminis. Així mateix, determina que el seu àmbit d'aplicació aparegui necessàriament circumscrit a l'actuació desenvolupada pel/per la jutge/essa d'instrucció en el si del procediment penal. Aquesta és la raó per la qual en el còmput dels terminis de l'art. 324 LECr no es pren en consideració la durada de les diligències d'investigació del Ministeri Fiscal o l'activitat d'investigació preprocesal duta a terme per la Policia Judicial. I això pel fet que es tracta de modalitats d'investigació criminal clarament excloses de l'àmbit d'aplicació de l'art 324 LECr. Ni la Llei 41/2015, de 5 d'octubre, ni la Llei 2/2020, de 27 de juliol, han reformat l'art. 5 EOMF.

Així mateix, l'art. 324 LECr vigent ha substituït l'expressió «diligències d'instrucció» per la d'«investigació judicial». D'aquesta manera s'aclareix qualsevol possible controvèrsia sobre l'àmbit objectiu i subjectiu d'aplicació del precepte, que s'ha de circumscriure a la investigació desenvolupada pel/per la jutge/essa durant la fase sumarial.

Malgrat que una interpretació de l'art. 324 LECr derogat ja permetia arribar a una conclusió idèntica, la previsió actual que conté l'apartat primer del precepte —«[l]a investigació judicial s'ha de dur a terme en un termini màxim de dotze mesos des de la incoació de la causa»— frena qualsevol controvèrsia que es pugui suscitar al voltant de l'àmbit objectiu i subjectiu d'aplicació de la norma. Resulta evident, per tant, la inviabilitat d'aplicar aquests terminis a l'actuació extraprocessal que puguin desenvolupar les parts, inclòs el Ministeri Fiscal, en la mesura que no té naturalesa processal i es desenvolupa al marge de la investigació judicial.

A més a més, com ja indicava la Circular de la FGE núm. 1/1989, sobre el procediment abreujat introduït per la Llei orgànica 7/1988, quan s'arxiva o se sobreseu el procés cessa o se suspèn la seva existència com a tal procés en curs. És per això que les diligències practicades a partir d'aquell moment no estan sotmeses a cap termini processal, en la mesura que aquesta activitat investigadora no està compresa en l'àmbit objectiu i subjectiu d'aplicació de l'art. 324 LECr.

Com hem vist, l'art. 324 LECr té com a objectiu exclusiu regular el termini durant el qual resulta possible per al/per a la jutge/essa la pràctica de diligències d'investigació durant la fase d'instrucció, així com les conseqüències associades a la infracció d'aquesta previsió legal.

Per consegüent, una vegada reobert un procediment sobresegut en el qual s'hagin esgotat els terminis d'instrucció, si bé l'òrgan judicial no pot practicar cap diligència d'investigació derivada dels nous elements de prova aconseguits, no s'aprecia cap obstacle per dictar, quan sigui procedent, l'oportuna interlocutòria d'acomodació als tràmits del procediment abreujat o, si escau, una nova interlocutòria de conclusió de sumari.

Mentre que la petició de reobertura procedimental s'ha de dirigir al jutge d'instrucció en cas d'unes diligències prèvies provisionalment sobresegudes, la mateixa sol·licitud s'ha de realitzar al tribunal que hagi acordat el sobreseïment provisional d'un procediment ordinari. En aquest segon supòsit, la petició de reobertura dirigida al tribunal ha de contenir, a més de les diligències que la fonamentin, la sol·licitud de revocació de la interlocutòria de conclusió de sumari i la devolució del procediment al jutge d'instrucció corresponent (art. 631 LECr).

Cal observar, com assenyala la STC 63/2005, de 14 de novembre (en termes semblants veg. STC 37/2012, de 19 de novembre; 152/2012, de 9 de setembre; 109/2013, de 6 de maig; 81/2014, de 28 de maig; 63/2015, de 13 d'abril), que no existeix cap més límit temporal per a l'exercici del *ius puniendi* que el que resulta de l'aplicació de l'institut de la prescripció del delicte (art. 130 CP), de manera que, en cas que s'acordi el sobreseïment provisional i mentre no transcorri el termini de prescripció, sempre serà admissible la reobertura de les actuacions quan noves dades adquirides amb posterioritat ho aconsellin o ho facin necessari; és a dir, si s'aporten nous elements de prova que no constaven en la causa. Això no compromet el dret a la presumpció d'innocència de la persona investigada, ja que l'acceptació de l'argument contrari equivaldria a declarar que qui és investigat sense èxit adquireix un dret intemporal de sobreseïment lliure i indefinit que li confereix immunitat davant d'investigacions posteriors (veg. STS 795/2016, de 25 d'octubre).

Un Estat democràtic de dret no pot ni ha de mantenir l'amenaça penal *sine die* sobre un subjecte sotmès a investigació. Ara bé, la fixació d'uns terminis per a la investigació judicial en el model processal vigent no pot operar a manera de prescripció encoberta que impedeixi a les parts portar a terme diligències de manera extraprocessal. Conclusió que, a més, sembla clara a la vista de la inexistència d'un límit màxim de durada de la investigació judicial en el redactat que ofereix l'art. 324 LECr per la Llei 2/2020, de 27 de juliol.

Negar l'admissibilitat de l'activitat extraprocessal de totes les parts i de la Policia Judicial una vegada expirat el termini de l'art. 324 LECr atempta contra la mateixa naturalesa del sobreseïment provisional, l'equipara injustificadament a la figura del sobreseïment lliure i condueix *de facto* a l'anul·lació encoberta de l'art. 641 LECr, en identificar, en clar frau de llei, l'esgotament dels terminis processals de l'art. 324 LECr amb el transcurs dels terminis de prescripció. En conseqüència, com

que el/la jutge/essa d'instrucció no pot continuar exercint la seva funció una vegada esgotats els terminis de l'art. 324 LECr, resulta evident que l'única investigació possible serà la que es practiqui *extra processum*.

Per tot això, els i les fiscals poden practicar activitat extraprocessal en els termes estrictes exposats en l'epígraf anterior, a fi d'aconseguir elements o fonts de prova que permetin la reobertura d'aquells procediments sobreseguts com a conseqüència de l'expiració dels terminis que regula l'art. 324 LECr. Per fer-ho poden ser auxiliats per les unitats de Policia Judicial.

En aquests casos, els i les fiscals han de documentar l'activitat que han dut a terme i el resultat de les actuacions concretes practicades en el marc de les diligències d'investigació que s'han d'incoar a aquest efecte i ho han d'aportar íntegrament davant de l'òrgan judicial competent quan el que s'hagi practicat resulti rellevant per a la investigació o per a la persona investigada, sigui favorable o advers. En tot cas, la seva pràctica s'ha d'acomodar al que preveuen els art. 5 EOMF i 773 LECr en allò que resulti d'aplicació.

En aportar el resultat de les diligències extraprocessals practicades, els i les fiscals han de sol·licitar a l'òrgan judicial que reobri el procediment i que adopti la resolució que segons el seu parer sigui procedent: o bé el dictat de la interlocutòria d'acomodació als tràmits del procediment abreujat o la revocació de la interlocutòria de conclusió de sumari, o bé el dictat de la interlocutòria de sobreseïment lliure o el manteniment de la situació de sobreseïment provisional. En tot cas, han de vetllar perquè el/la jutge/essa traslladi el material probatori recollit a les diferents parts personades en el procediment. Tot això, sens perjudici de sol·licitar, si escau, la pràctica de la declaració de la persona investigada, com s'ha assenyalat més amunt.

12. Règim transitori aplicable a les causes incoades amb anterioritat a l'entrada en vigor de la reforma

La disposició transitòria de la Llei 2/2020, de 27 de juliol, assenyala:

La modificació de l'article 324 de la Llei d'enjudiciament criminal que conté l'article únic és aplicable als processos en tramitació a l'entrada en vigor d'aquesta Llei. A aquest

efecte, el dia d'entrada en vigor es considera el dia inicial per al còmput dels terminis màxims d'instrucció que s'hi estableixen.

D'acord amb el que diu literalment la disposició anterior, el còmput dels terminis de la fase d'investigació judicial s'ha d'entendre reiniciat respecte de totes les causes en tramitació, i es configura com a nou *dies a quo* per al seu còmput el de l'entrada en vigor de la Llei –29 de juliol de 2020–, i com a nou termini a computar el dels dotze mesos que preveu amb caràcter general l'art. 324.1 LECr (p. ex., IAP Pontevedra núm. 602/2020, de 20 de novembre).

El règim transitori aprovat pel legislador resulta coherent amb l'esperit que informa el nou redactat del precepte. Així, no podem oblidar que la reforma de l'art. 324 LECr, operada per la Llei 2/2020, de 27 de juliol, condueix a la derogació d'un límit màxim de durada de la fase d'instrucció, les possibilitats d'ampliació de la qual es troben ara únicament sotmeses a la consecució dels fins de la instrucció que descriu l'art. 299 LECr. D'aquí ve que per garantir la seguretat jurídica en el còmput dels nous terminis el legislador hagi optat per reiniciar el de totes les causes.

L'expressió «processos en tramitació» utilitzada pel legislador en la disposició transitòria permet entendre que, a més de ser-ho per als procediments que es trobin en fase d'instrucció, el nou redactat de l'art. 324 LECr és d'aplicació per a aquells altres en què aquesta fase ja hagi finalitzat. D'aquesta manera, el nou redactat de la norma adquireix virtualitat per al cas de produir-se la revocació de la interlocutòria de procediment abreujat o de la interlocutòria de conclusió de sumari. En aquests supòsits, el procediment tornarà a trobar-se en tràmit d'instrucció i serà procedent, per tant, reiniciar el còmput dels terminis de la fase sumarial.

Així mateix, el nou art. 324 LECr és aplicable a la possibilitat de practicar les diligències complementàries de l'art. 780.2 LECr quan a l'entrada en vigor de la norma el procediment es trobi en fase intermèdia.

Pel que fa a la retroactivitat de les normes processals, cal recordar el principi general *tempus regit actum*. Aquest principi determina que les normes processals són aplicables a tots els procediments en curs des del moment de la seva entrada en vigor. En aquest sentit, la STC 63/1982, de 20 d'octubre (FJ 3r), disposa:

La incidència que l'art. 24 CE té sobre les normes processals obliga a donar-li el tractament que els és propi a l'hora de resoldre sobre la seva eficàcia en el temps, i segons la doctrina pràcticament unànime, les normes processals tenen efecte immediat, són aplicables a tots els processos en curs en el moment de la seva entrada en vigor.

Aquesta regla processal, utilitzada pel legislador en la disposició transitòria analitzada, resulta coherent amb l'opció assumida pel RDL 16/2020, de 28 d'abril, de mesures processals i organitzatives per fer front a la COVID-19 en l'àmbit de l'Administració de justícia, que en l'art. 2 disposa que «[e]ls termes i terminis que preveuen les lleis processals que hagin quedat suspesos per l'aplicació del que estableix la disposició addicional segona del Reial decret 463/2020, de 14 de març, pel qual es declara l'estat d'alarma per a la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada per la COVID-19, es tornen a computar des del seu inici».

13. Clàusula derogatòria

Aquesta Circular deroga la Circular de la FGE núm. 5/2015, de 13 de novembre, sobre els terminis màxims de la fase d'instrucció.

14. Conclusions

1a. L'art. 324 LECr no desplega el dret fonamental a un procés sense dilacions indegudes que proclama l'art. 24.2 CE; d'aquí ve que l'incompliment dels terminis de la investigació judicial no comporti automàticament una lesió d'aquell dret fonamental. La qualificació com a indeguda d'una dilació apareix condicionada a la diligència en la tramitació de les actuacions i no al mer transcurs dels terminis legals.

2a. Els terminis de l'art. 324 LECr apareixen configurats com a terminis processals el venciment dels quals no provoca la caducitat de la instància o de l'acció penal ni produeix cap efecte material.

3a. Els terminis que regula el nou art. 324 LECr són terminis judicials en la mesura que la seva ampliació no apareix condicionada a l'actuació de les parts del procediment.

4a. El nou redactat de l'art 324 LECr estableix un únic termini de dotze mesos de durada per a la investigació judicial, prorrogable per terminis successius i il·limitats de fins a sis mesos, sense cap més límit que el necessari per a la consecució dels fins de la instrucció.

5a. L'únic supòsit exigít per prorrogar la investigació és que l'òrgan judicial constati motivadament la impossibilitat de la seva finalització com a conseqüència de la necessitat de practicar noves diligències.

6a. La regulació actual atribueix a l'òrgan instructor el control dels terminis de la investigació dins del procés penal. L'òrgan judicial té la facultat de decretar d'ofici, mitjançant una interlocutòria, la pròrroga dels terminis de la investigació.

7a. Els terminis de l'art. 324 LECr s'han d'aplicar exclusivament a les causes tramitades com a procediment ordinari i diligències prèvies del procediment abreujat. Per consegüent, queden exclosos de l'àmbit objectiu d'aplicació del precepte els procediments davant del Tribunal del Jurat, per a l'enjudiciament ràpid de determinats delictes, per acceptació del decret i per al judici sobre delictes lleus.

8a. L'art. 324 LECr estableix la data d'incoació de les actuacions com a *dies a quo* per al còmput dels terminis.

En cas de conversió d'un procediment davant del Tribunal del Jurat en procediment ordinari o de diligències prèvies, el *dies a quo* s'ha de computar des de la data d'incoació d'aquests últims.

En cas d'inhibicions, el *dies a quo* ha d'estar determinat per la data de la primera interlocutòria d'incoació que es dicti.

En cas d'acumulacions, la interlocutòria d'incoació de les últimes diligències marca l'inici del còmput dels terminis de l'art. 324 LECr.

Els i les fiscals han de procurar que l'actuació judicial instructora no quedi suspesa de manera indefinida esperant que es resolguin els possibles conflictes de competència que es puguin suscitar; han de promoure davant de l'òrgan judicial que hagi plantejat la inhibició el desenvolupament diligent de la investigació

d'acord amb l'art 25 LECr i fins i tot, si es considera oportú, la pròrroga de la fase d'investigació.

9a. Els i les fiscals han de vetllar perquè la resolució motivada que decreti l'ampliació de la investigació judicial sigui dictada abans que expiri el termini legal que preveu l'art. 324 LECr, amb l'audiència prèvia a les diferents parts personades en el procediment.

10a. Els i les fiscals han d'interposar els recursos que considerin procedents davant les resolucions per les quals s'acordi o es denegui ampliar la fase d'investigació judicial, de conformitat amb el règim general en matèria de recursos (art. 216 i següents i 766 LECr).

11a. El nou art. 324 LECr no preveu cap supòsit d'interrupció dels terminis. No obstant això, la suspensió del seu còmput tindrà lloc durant el període en què el procediment es trobi sobresegit provisionalment.

En cas de reobertura d'un procediment provisionalment sobresegit s'ha de reprendre el termini que quedi de la investigació judicial, i s'ha de computar a efectes de l'art. 324.1 LECr el temps transcorregut entre la interlocutòria d'incoació i la de sobreseïment provisional.

12a. El període de temps durant el qual les actuacions es trobin declarades secretes ha de ser computat d'acord amb el nou art. 324 LECr.

En cas que les actuacions es trobin secretes en el moment d'expirar els terminis, els i les fiscals han de vetllar perquè l'òrgan judicial concedeixi audiència únicament al Ministeri Fiscal.

13a. Són vàlides totes les diligències acordades abans del venciment del termini de la investigació judicial, sens perjudici que es practiquin o rebin una vegada esgotat el termini, es tracti d'una declaració testifical, un informe pericial o un document amb valor probatori.

14a. No tenen validesa les diligències la pràctica de les quals hagi estat acordada per l'autoritat judicial de manera extemporània, encara que hagin estat sol·licitades en termini per qualsevulla de les parts.

De la mateixa manera, no tenen validesa aquelles diligències que hagin estat acordades després de ser prorrogats els terminis de la investigació, quan la resolució per la qual es va acordar la pròrroga resulti revocada.

Les diligències practicades d'aquesta manera no mereixen en cap cas ser considerades il·lícites sinó irregulars, ja que el mer incompliment del termini processal que regula l'art. 324 LECr no permet apreciar cap vulneració de drets i llibertats fonamentals.

Aquestes diligències no es poden valorar amb la finalitat de resoldre la transició a la fase intermèdia del procediment ni introduir-se en l'acte del judici oral per la via dels art. 714 i 730 LECr. No obstant això, res impedeix que els i les fiscals puguin proposar que en l'acte del judici oral es practiquin aquelles proves que s'estimin pertinents i útils, fins i tot quan tinguin connexió amb les diligències considerades no vàlides per haver estat practicades amb infracció dels terminis de l'art 324 LECr.

15a. Els i les fiscals han de vetllar perquè l'autoritat judicial acordi la pràctica de la declaració d'investigat/ada o, si escau, la declaració indagatòria amb anterioritat a l'expiració dels terminis de la investigació.

En aquells casos en què hagi expirat el termini, els i les fiscals han de sostenir que la declaració de la persona investigada resulta admissible i plenament vàlida, atesa la seva condició de garantia processal.

16a. El nou art. 324 LECr permet practicar les diligències complementàries de l'art. 780.2 LECr en aquells casos en què el termini de la investigació ja s'hagi esgotat en el moment de concloure la instrucció.

17a. Els terminis de l'art. 324 LECr no són aplicables a les diligències la pràctica de les quals hagi estat decretada per l'òrgan d'enjudiciament durant la fase de judici oral d'acord amb l'art. 746.6è LECr, amb l'objectiu de desenvolupar una instrucció suplementària sumària.

18a Els i les fiscals poden practicar l'activitat d'investigació extraprocessal a fi d'aplegar elements o fonts de prova que permetin aconseguir la reobertura dels procediments sobreseguts una vegada expirats els terminis de l'art. 324 LECr.

L'activitat investigadora del Ministeri Fiscal s'ha de limitar en aquests casos a la tramitació d'aquelles diligències concretes la pràctica de les quals no va tenir lloc durant la fase d'investigació judicial. Els i les fiscals han de portar a terme la possibilitat anterior amb la prudència necessària; han de sol·licitar la reobertura del procediment judicial prèviament sobresegut quan es tingui coneixement de revelacions i/o nou material probatori suficients per fer-ho i que no constin prèviament en la causa.

En aquests supòsits els i les fiscals han de documentar l'activitat que han dut a terme i el resultat de les actuacions concretes practicades en el marc de les diligències d'investigació que s'hauran d'incoar a aquest efecte. Igualment, les han d'aportar íntegrament davant l'òrgan judicial competent quan el que s'hagi practicat resulti rellevant per a la investigació o per a la persona investigada, sigui favorable o advers.

En el moment d'aportar el resultat d'aquelles diligències, els i les fiscals han de sol·licitar a l'òrgan judicial que adopti la resolució que segons el seu parer sigui procedent, i demanar o bé que es reobri el procediment amb el dictat consegüent de la interlocutòria d'acomodació als tràmits del procediment abreujat o petició de revocació de la interlocutòria de conclusió de sumari, o bé que es dicti la interlocutòria de sobreseïment lliure o el manteniment de la situació de sobreseïment provisional.

19a. D'acord amb la disposició transitòria de la Llei 2/2020, de 27 de juliol, el còmput dels terminis que regula l'art. 324 LECr s'ha d'entendre reiniciat respecte de totes les causes en tramitació; es configura la data d'entrada en vigor de la Llei –29 de juliol de 2020– com a nou *dies a quo* de la totalitat dels procediments en curs, i com a nou termini a computar el dels dotze mesos que preveu amb caràcter general el precepte esmentat.

L'expressió «processos en tramitació» permet estendre l'aplicació del nou precepte, a més de als procediments que es trobin en fase d'instrucció, als supòsits en què tingui lloc la revocació de la interlocutòria de procediment abreujat

o de la interlocutòria de conclusió de sumari, així com a la possibilitat de practicar diligències complementàries en aquells procediments que es trobin en fase intermèdia.

Per tot això exposat, amb l'objectiu d'adoptar un criteri uniforme en la interpretació del nou art. 324 LECr, d'ara endavant els i les fiscals han d'atenir-se a les prescripcions d'aquesta Circular.

Madrid, 8 d'abril de 2021

LA FISCAL GENERAL DE L'ESTAT

[rúbrica]

Dolores Delgado García

**EXCMS. I IL·LMS. SRS. I SRES. FISCALS DE SALA, FISCALS SUPERIORS,
FISCALS EN CAP PROVINCIALS I D'ÀREA**